Ljubljana, torek, 7. januarja 1958

LETO XXIV. Štev. 5

IZDAJA IN TISKA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO PODJETJE »LJUDSKA PRAVICA«

DIREKTOR PODJETJA LEV MODIC

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK IVAN ŠINKOVEC

List izhaja vsak dan razen petka – Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

»LJUDSKA PRAVICA« USTANOVLJENA 4. OKTOBRA 1934 – MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK – OD OSVOBODITVE DO 1. JULIJA 1951 KOT DNEVNIK, NATO PA KOT TEDNIK – OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA V REDAKCIJSKI POVEZANOSTI Z »BORBO«

DELO LJUDSKE SKUPŠČINE LR SLOVENIJE

Perspektivni plan zagotavlja skladnost razvoja vseh gospodarskih panog

določenih sredstev pa ne razdeljuje vnaprej

Ljubljana, 6. jan. — Danes sta gospodarska odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS nadaljevala obravnavo predloga družbenega plana LR Slovenije za razdobje od 1957. do 1961. leta. Gospodarski odbor Republiškega zbora je najprej temeljito obravnaval predlog perspektivnega plana v načelu. Seji je prisostvoval v imenu Izvršnega sveta podpredsednik Viktor Avbelj. Gospodarski odbor Zbora proizvajalcev pa je obravnaval predlog po poglavjih. Na vprašanje poslancev je na seji odbora Zbora proizvajalcev odgovarjal predstavnik Izvršnega sveta Jože Ingolič. Sejam odborov so prisostvovali tudi predstavniki Zavoda za gospodarsko planiranje LRS.

Na seji gospodarskega odbora Republiškega zbora je ljudski poslanec Matevž Hace prvi izjavil, da je o planu težko diskutirati, ker ni konkreten. Tovariš Avbelj mu je takoj odgovoril in pojasnil, da smo bili doslej vajeni drugačnih planov, da pa je prav to spremembo ocenjevati kot pozitivno. Novi družbeni plan namreč ne razdeljuje sredstev in ne odreja naprej odnosov. V okviru gospodarskega sistema skuša najti tiste odnose, ki bodo omogočili predvidevani gospodarski razvoj. Plan torej nima distributivnega značaja, ampak vsebuje samo smernice. Podrobnosti so prepuščene v realizacijo proizvajalcem.

Poslanec **Budihna** je nato omenil določila plana o sredstvih za zdravstvo. Dejal je, da je v tem plan preveč konkreten, ker predvideva 3 milijarde dinarjev, in je vprašanje, če bomo uspeli ta sredstva realizirati glede na slabe uspehe v letošnjem letu. Dr. Dermastia je načel vprašanje investicij in dejal, da je v zveznem planu cela vrsta obveznosti in zato ne bo preostajalo sredstev, če bomo hoteli vse te obveznosti izpolniti. Zato je vprašanje, če bo mogoče povečati investicije v Sloveniji. Dalje je načel vprašanje komunalnih zadev, konkretno vprašanje stanovanjske izgradnje. Dejal je, da po predvidevanjih ne bomo v prvih dveh letih zgradili toliko stanovanj, da bi enakomerno v petih letih dosegli predvideno število. Na te besede je navezal svoja izvajanja poslanec Rant, ki je poudaril, da je v komunali vrsta vprašanj, ki jih bo treba reševati. Ne bo jih pa moč rešiti, če ne bo mogoče realizirati sredstev.

CENE IN RAVEN OSEBNE POTROŠNJE

Tovariš **Dermastia** je sprožil še vprašanje nivoja cen in nivoja osebne potrošnje. Dejal je, da se v tej stvari vrtimo v krogu. Lani se je osebna potrošnja v celoti povečala bolj kot so se cene višale, vendar smo že konec lanskega leta ugotovili, da se je povečala osebna potrošnja ne na prebivalca, pač pa na račun večjega števila zaposlenih. Navedel je dalje sedanjo podražitev moke, tekstila in dejstvo, da mora trgovina povečati maržo, če hoče po novih instrumentih učinkovito poslovati. Tovariš Budihna je omenil, da predvideva plan povečanje osebnih prejemkov za 10 odstotkov, medtem ko je povečanje osebne potrošnje predvideno za 6 odstotkov. To kaže, je dejal, da se bodo cene zvišale.

Tovariš Avbelj je na pripombe in pomisleke poslancev odgovoril, da so na primer sredstva za zdravstvo predvidena konkretno zato, ker bomo zagotovili skladnost razvoja le, če bomo imeli toliko sredstev na razpolago za zdravstvo. Poudaril je pa, da je naloga nas vseh realizirati ta sredstva. Na vprašanja, ki jih je zastavil dr. Dermastia, je tovariš Avbelj odgovoril, da nobena številka v zveznem perspektivnem planu ni striktno obvezna, razen tistih, ki so konkretno navedene, kot so na primer dotacije nerazvitim področjem, sicer ima zvezni družbeni plan splošno določilo, da številke ne pomenijo distribucije po teritoriju.

Ob enakih pogojih pa imajo prednost nerazvita področja. Zvezni Izvršni svet bo vsako leto sproti določal, katera so taka področja. Prav zaradi takih določil in zaradi poudarka, da se morajo investicijska sredstva trošiti čimbolj racionalno, lahko računamo, da z dobro sestavljenimi elaborati dosežemo v našem planu predvidene investicije. Če upoštevamo lanskoletno realizacijo investicij, lahko predvidevamo, da bodo tudi letos šle investicije čez predvidene plafone.

Kar se tiče stanovanjske izgradnje in standarda, ne gre za to, da se sredstva v te namene zmanjšujejo in da bi spravili v nevarnost izpolnitev naloge, ki jo predvideva zvezni perspektivni plan. Tovariš Avbelj je poudaril, da vsako leto prenašamo veliko sredstev v naslednje leto. Če bi imeli preveč sredstev na razpolago, bi s tem ne povečevali stanovanjskega prostora, pač pa samo poviševali cene gradbenim storitvam, ker gradbena operativa ni usposobljena, da bi pravilno in s pravim učinkom absorbirala vsa ta sredstva.

IZVRŠITEV PLANIRANIH NALOG BO ZAHTEVALA VELIKE NAPORE

Glede realizacije sredstev je tovariš Avbelj poudaril, da je možno doseči vse, kar plan predvideva. Realizacija pa ni odvisna od dobrih želja in od jasnih izjav, pač pa od tega, kako bomo skoncentrirali sredstva in sile za realiziranje. Izvršitev teh nalog bo v Sloveniji zahtevala velike napore. Plan ne predvideva nadrobnih investicij na primer v obrt, v gostinstvo ipd. Če bodo okraji in občine dali sredstva v te namene, bomo plan dosegli, sicer bomo situacijo še bolj zaostrovali prav v tistih krajih, kjer je že zaostrena. Prav v tem smislu bodo morali okraji pomagati občinam, da bodo določile pravilen razpored razpoložljivih sredstev.

Glede cen je tovariš Avbelj dejal, da zmeraj, ko govorimo o povečanju osebne potrošnje, govorimo o realnem povečanju, ne pa tudi o poviševanju cen. Verjetno se bo realna osebna potrošnja povečala še celo bolj, kot jo predvideva plan. Vsako povečanje cen ne sme biti preplah za ljudi, ki poznajo celotno situacijo, čeprav stalno govorimo o stabilizaciji cen. Pri dejstvu, da se bodo osebni prejemki povišali za 10 odstotkov, osebna potrošnja pa za 6 odstotkov, gre za to, da se bodo povečali prejemki mestnega prebivalstva za 10 odstotkov, medtem ko se bodo za kmečko prebivalstvo povečali za 3,5 odstotka.

MANJŠE OBČINE PO VEČ LET ZBIRAJO SREDSTVA, DA LAHKO ZAČNO GRADITI STANOVANJSKE HIŠE

V nadaljevanju obravnave je tovariš Dermastia omenil rezultate ankete Stalne konference mest. Po tej anketi stanovanjska površina po prebivalcu pada v vseh jugoslovanskih mestih. Ni perspektive, da bi to stanje popravili v doglednem času. Dejal je, da so sredstva, ki jih prenašamo iz leta v leto, v glavnem iz tistih malih občin, ki morajo po več let akumulirati, da lahko sploh kaj začnejo delati. Teh prenosov v večjih naseljih ni. Dejal je tudi, da so povprečne cene gradnje stanovanj izpod splošnega povprečja. To pomeni, da ne drži, da bi z več sredstvi, ki bi jih imeli na razpolago, gradnjo le podražili.

Na to je odgovoril poslanec **Kotnik**, ki je izjavil, da bi po predvidevanjih stanovanjska površina na prebivalca ostala ista. Prav tako ni računano pri zdravstvu na neko povečanje, pač pa le na kritje potreb, ki nastajajo v zvezi s povečanjem števila prebivalstva.

Poslanec **Jakopič** je dejal, da je sorazmerno malo sredstev na razpolago za investicije in še ta se razdeljujejo po nekem subjektivnem faktorju. Načel je vprašanje sredstev za pomorstvo in dejal, da nekateri ne morejo do teh sredstev. V besedo mu je vpadel tovariš Avbelj, ki je dejal, da je relativno največ sredstev za pomorski razvoj v zadnjem času dobil prav Koper. Tovariš Jakopič je nadalje govoril še o vprašanju zveznih skladov in o tem, kako se ti skladi uporabljajo. Zatem so tovariši poslanci navajali razne primere nepravilnosti pri dodeljevanju kreditov.

VSI REGRESI NISO UPRAVIČENI!

Na prejšnje pripombe glede investicijskega režima je odgovoril tovariš Avbelj in dejal, da pomeni vprašanje nerazvitih področij najmočnejši pritisk na investicijska sredstva. Obulus, ki ga daje država za ta področja, je jugoslovanskega značaja, ne slovenskega. V ta področja pa država ne da niti toliko sredstev, kot jih dobiva iz inozemstva kot pomoč. Glede skladov je tovariš Avbelj dejal, da je status teh skladov še nerazčiščen in da imamo celo vrsto neupravičenih regresov, predvsem za zunanjo trgovino in kmetijstvo, ter da bo treba izkoriščenje teh skladov temeljito revidirati.

Načelno razpravo o predlogu perspektivnega plana je zaključil predsednik odbora tovariš Ivan **Maček**, ki je poudaril, da je pravilno, da postavlja plan le smernice in proporce. Kako bo plan izvršen konec leta 1961, je odvisno od našega pravilnega gospodarskega sistema, ki bo dal polno iniciativo našim kolektivom in vsakemu posamezniku. Hkrati se postavlja vprašanje, ali bomo znali stimulativno postavljati plačilni sistem. S pravilnim sistemom bomo lahko veliko dosegli in bo ta plan, ki postavlja le proporce, lahko dosežen in presežen.

PLAN BOMO PO POTREBI SPREMENILI

Plan torej ne konkretizira posameznosti. Če bo situacija drugačna, sta Zvezni in Republiški izvršni svet dolžna obveščati skupščino, da lahko stvari spremeni. Tovariš Maček je omenil razne špekulacije z investicijami, ko gredo na primer tovarne na natečaj za rekonstrukcijo, ki bi jo lahko izvedle iz svojih sredstev za amortizacijo, zgradijo pa popolnoma nov objekt. Glede stanovanjskega sklada pa je tovariš Maček poudaril, da mesta ne bodo prizadeta in da tega vprašanja ni treba jemati preveč tragično.

Po načelni obravnavi je odbor začel obravnavo o posamezenih poglavjih. Dlje časa so se pomudili pri četrtem poglavju o proizvodnosti in zaposlenosti. Tu so govorili med drugim o premijskih pravilnikih. Po novi uredbi imajo pristojni organi pravico vplivati na višino izplačanih premij in tudi pravico zahtevati revizijo že izlačanih premij. Precej so govorili tudi o povečevanju števila uslužbencev v državni upravi. Tovariš Avbelj je poudaril, da števila uslužbencev ne bo moč povečevati glede na to, če mesto, predvideno po sistemizaciji, še ni zasedeno. Govorili so tudi o tem, da povečana mehanizacija v kmetijstvu ne bo sprostila nove delovne sile, pač pa bo v kmetijstvu zaradi intenzivnega kmetovanja lahko dobila delo vsa odvečna sila z vasi, ki se ne bi mogla zaposliti v industriji.

Včeraj na seji gospodarskega odbora Republiškega zbora

DOPOLNILNA POJASNILA O MACMILLANOVI POBUDI

Neodvisno od ZDA

Nenapadalna pogodba med Vzhodom in Zahodom po ureditvi glavnih spornih vojaških in političnih vprašanj

London, 6. jan. (AP). — Britanska vlada je imela danes sejo, na kateri so proučili dosedanje reagiranje na britansko pobudo za sklenitev pogodbe o nenapadanju s Sovjetsko zvezo. Londonski politični krogi ugotavljajo, da je mnenje zahodnih dežel o pomenu takšnega sporazuma deljeno. V Washingtonu so presenečeni in tudi nekoliko dvomijo, da bi mogel takšen sporazum »roditi karkoli dobrega«, vtem ko so v Parizu, Rimu in New Delhiju ugodno ocenili Macmillanovo pobudo.

Tudi laburistična opozicija v Veliki Britaniji je pozdravila govor Macmillana in njegove predloge o nenapadalni pogodbi, ne izraža pa večjega optimizma glede končne usode njegovih predlogov. Čeprav laburisti še niso reagirali, pravijo v parlamentarnih krogih, da označujejo laburisti Macmillanov govor za korak naprej. Posebno zadovoljni so, da Macmillan ni izključil možnosti, da bi s Sovjetsko zvezo obravnavali predloge, o katerih bi Srednjo Evropo jedrsko nevtralizirali.

V konservativnih krogih pa zlasti opozarjajo na to, da je Macmillanov govor dokaz neodvisne politike, ker se predsednik vlade ni posvetoval z ameriškim zunanjim ministrstvom, preden je sprožil svoje predloge. Vladni časniki danes ne poudarjajo toliko usode predlogov, kolikor dejstvo, da je v Macmillanovem govoru dejansko izraženo dejansko razpoloženje zahodnega sveta. »Times« pripominja, da pomen Macmillanovih predlogov ni toliko v tem, da pomenijo spremembo britanske politike, kolikor v spremembi načina, kako obravnavajo vprašanje razgovorov s Sovjetsko zvezo.

Na današnjem sestanku z novinarji v zunanjem ministrstvu se je največ vprašanj nanašalo na predlog predsednika vlade Macmillana, da bi sklenili s Sovjetsko zvezo pogodbo o nenapadanju. Predstavnik zunanjega ministrstva je izjavil, da je treba vzeti ta del govora v celoti. »Tišto, kar je hotel reči predsednik,« je izjavil, »je zveza med besedami in dejanjem«. Citiral je tisti del govora in poudaril, da je cilj delati za sporazum, ki mu bodo sledila dejanja, katerih izpolnitev bo morala biti dokazana z začetnimi akcijami.

Dalje je izjavil, da britanska vlada ne misli, da bi morala biti sklenitev pogodbe o nenapadanju z ZSSR osamljen ukrep. Pripomnil je, da bi lahko takšna pogodba »na primer« pomenila dopolnitev sporazuma o razorožitvi ali sporazuma o kakem drugem pomembnem neurejenem vprašanju med Vzhodom in Zahodom. Potem je omenil primer zahodne ponudbe v Ženevi leta 1955, da bi razen sporazuma o ponovni združitvi Nemčije sklenili tudi sporazum o varnosti med evropskimi državami. Še enkrat je poudaril, da bi sporazum o vprašanju večje varnosti, ki bi ga tudi dejansko realizirali, omogočil morebitno sklenitev pogodbe o nenapadanju.

Predstavnik zunanjega ministrstva je rekel, da ne gre za »predlog« Velike Britanije, marveč »kratko malo za idejo, za pobudo«. Na koncu je še izjavil, da se Velika Britanija in ZDA ter članice Atlantske zveze o tem niso posvetovale in da bo vprašanje, katere dežele bi sodelovale, »odvisno od okoliščin«, od konkretnih ukrepov, ki bi spremljali enega ali več sporazumov, katerih dopolnilo bi bila pogodba o nenapadanju.

FRANCOSKE RAZLAGE britanske samovolje

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPISNIKA)

Pariz, 6. jan. — Macmillanov predlog o sklenitvi nenapadalne pogodbe med Vzhodom in Zahodom v Parizu ni sprožil nobene uradne reakcije. Kakor v drugih evropskih glavnih mestih, tudi tu samo z določeno grenkobo ugotavljajo, da je britanski individualizem še enkrat prišel močno do izraza. Opozarjajo tudi na to, da bodo predlog proučili v Stalnem svetu Atlantske zveze, ki se bo sestal v sredo.

Tudi pariški tisk pobudi predsednika britanske vlade ne prisoja velikega pomena. Listi v njem ne vidijo globlje in odkrite želje, da bi Britanija prispevala k popuščanju napetosti. Pri tem opozarjajo na to, da so nove teze vsebovane v tistem, in sicer največjem delu njegovega govora, ki je ves prežet s čisto atlantsko ortodoksnostjo — okrepitev atlantske solidarnosti, ohranitev ravnovesja sil, zvestoba zahodnim tezam o razorožitvi. V Parizu menijo, da ima predlog o sklenitvi nenapadalne pogodbe, vsebovan v enem samem stavku, v takšni zvezi epizodno vlogo in da je namenjen predvsem domači rabi: popuščanje nasproti britanski javnosti, ki jo je vznemirila laburistična kritika vladne politike.

»Le Monde« dodaja še eno razlago. Pred svojim potovanjem po deželah Britanske skupnosti in spričo bližnjega srečanja z Nehrujem je predsednik britanske vlade na hitro roko zgradil podlago, na kateri bi utegnil navezati koristne stike z državniki največje dežele Britanske skupnosti. To velja tembolj, ker se je morala Velika Britanija na zasedanju Atlantske zveze pridružiti evropskemu odporu proti predlaganim ukrepom in se v okrilju atlantske skupnosti postaviti kraj ZDA »kot drugi zaveznik«.

S tem, da skuša okrepiti britansko moč z napovedanim predlogom o pogodbi med Zahodom in Vzhodom, Macmillan nasprotuje evropski struji Atlantske zveze in računa s tem, da bi utegnila Velika Britanija doseči vlogo predstavnice večje in močnejše skupnosti, kakor je razcepljena Evropa.

B. P.

Veleposlanik Djerdja na poti v Gazo

Kairo, 6 jan. (Tanjug). Jugoslovanski veleposlanik Josip Djerdja je danes odpotoval v Gazo, kjer se bo ustavil v osrednjem taborišču jugoslovanskega odreda pri El Arišu. Sestal se bo tudi z guvernerjem Gaze generalom Mahmudom Abdel-Latifom. Napovedujejo, da bo govoril tudi s poveljniki varnostnih sil OZN.

ZVIŠEVANJE CEN JE NEUPRAVIČENO

Izjava Trgovinske zbornice LR Slovenije

Glede na novo delitev dohodka gospodarskih organizacij se pojavljajo primeri zviševanja cen v trgovini na debelo in na drobno. To zvišanje skušajo trgovska podjetja opravičiti z večjimi obremenitvami v primerjavi z minulim letom. Opravičila trgovskih podjetij pa so popolnoma neutemeljena glede na to, da doslej še niso znane obremenitve po novem načinu delitve dohodka in da izračuni, ki se navajajo v opravičilo, slone deloma na napačnih predpostavkah glede že znanih instrumentov delitve dohodka (rezervni sklad), deloma pa na najneugodnejših predpostavkah za elemente, ki še niso znani (anuitete).

Vodstvo Trgovinske zbornice za LRS je o teh pojavih ponovno razpravljalo in ugotovilo, da se takšno neupravičeno dviganje cen, ki ne sloni na realnih osnovah, lahko smatra za načijanje cen in ga je treba najstrože obsoditi. Enak odstotek zvišanja v večjem številu trgovskih organizacij iste stroke vzbuja sum, da gre za dogovorjeno zvišanje, kar je zlasti vredno obsodbe.

Trgovinska zbornica za LRS je na te pojave takoj opozorila vse okrajne trgovinske zbornice in pristojne državne organe.

Trgovinska zbornica za LRS

Pavle Savić pri Nehruju

New Delhi, 6. jan. (Tanjug). Ministrski predsednik Nehru je danes sprejel podpredsednika Zvezne komisije za jedrsko energijo akademika Pavla Savića, ki se že 12 dni mudi v Indiji kot gost Zavoda za atomsko energijo. Na sprejemu pri Nehruju je bil tudi jugoslovanski veleposlanik v New Delhiju Bogdan Crnobrnja.

Akademik Pavle Savić je danes odpotoval nazaj v Jugoslavijo.

VREMENSKA NAPOVED

za torek 7. januarja

Pretežno oblačno vreme in nekaj deževnih padavin, nato predvsem v višjih legah delne razjasnitve. V nižinah sprva megleno. Temperatura ponoči med –4 in –6, v Primorju 5, najvišje dnevne do 5, v Primorju 9° C.

STANJE VREMENA

Preko Atlantika in zahodne ter srednje Evrope dovaja močno zahodno strujanje valove frontalnih motenj proti vzhodu. Prvi val je prešel danes naše kraje, medtem ko bo naslednji ponovno vplival že jutri.

PRIPRAVE NA VOLITVE V LJUDSKO SKUPŠČINO

Razmejitev volilnih področij v murskosoboškem okraju

Na skupni seji Okrajnega komiteja Zveze komunistov in Okrajnega odbora Socialistične zveze Murska Sobota, na katero so povabili tudi sekretarje občinskih komitejev in predsednike občinskih odborov, so se v soboto pomenili o političnih in tehničnih pripravah na volitve zveznih in republiških ljudskih poslancev. V murskosoboškem okraju bodo izvolili v zvezni Zbor dva poslanca, v Zvezni zbor proizvajalcev pa enega iz industrijske skupine in iz kmetijske enega skupno z mariborskim in celjskim okrajem. V republiški zbor bodo izvolili 11 poslancev — v murskosoboški in lendavski občini po dva, v ostalih občinah pa po enega, razen v cankovski in graški, ki bosta volili skupno enega. V republiški zbor proizvajalcev bodo izvolili tri poslance —dva iz industrijske in enega iz kmetijske skupine.

Občinski ljudski odbori so že poslali Okrajni volilni komisiji predloge za razmejitev področij zborov volivcev. Med posameznimi občinami pa se je pokazalo veliko nesorazmerje, kar ima za posledico, da bi v nekaterih krajih izvolili znatno več, v drugih pa manj delegatov za kandidacijsko konferenco, kot bo okrajno povprečje. Zato so se pomenili o uporabi enotnih načel pri določanju področij zborov volivcev, da bi imeli vsaj vsi kraji in kolektivi svoji velikosti ustrezajoče zastopstvo. Čeprav število volivcev za področje enega zbora navzgor ni omenjeno z zakonom, bodo v večjih kmetijskih zadrugah, ki imajo člane in več velikih vasi, imeli več zborov volivcev. To ne bo koristno samo zaradi tega, ker bodo lahko izvolili več delegatov, temveč bodo na zbore pritegnili tudi več volivcev, ki v oddaljeni kraj ne bi šli. Ne kaže pa zborov volivcev deliti na premajhne enote, čeprav to zakon dovoljuje.

Prve zbore volivcev bodo sklicali že sredi januarja ter na njih izbrali delegate za kandidacijske konference zveznih in republiških ljudskih poslancev. Po konferencah bo treba še enkrat sklicati zbore volivcev, da bodo razpravljali o predlaganih kandidatih in jih sprejeli ali zavrnili. O kandidatih se bodo menili na prvih zborih volivcev, vendar bo to služilo le kot napotek delegatom, ker bodo na kandidacijski konferenci morali upoštevati tudi želje volivcev iz drugih krajev, s katerimi bodo volili skupnega poslanca. Nekateri volivci že izražajo svoje želje, kdo naj bi bil njihov kandidat, posebno tisti, ki so zadovoljni z doslejšnjim ljudskim poslancem.

J. P.

DELO ODBOROV LJUDSKE SKUPŠČINE LR SLOVENIJE

DOSLEDNEJŠE PLAČEVANJE PO UČINKU IN VEČ STANOVANJ...

S seje gospodarskega odbora Zbora proizvajalcev

Na današnjem delu seje — seja se bo nadaljevala jutri dopoldne — je gospodarski odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS zaključil obravnavo prvih šestih poglavij predloga družbenega plana gospodarskega razvoja LR Slovenije za razdobje od 1957. do 1961. leta.

K splošnim ciljem in smernicam družbenega plana odbor ni ničesar pripomnil. K drugemu poglavju o družbenem bruto produktu in narodnem dohodku je poslanec Štefan *Pavšič* pripomnil, da je tempo razvoja kmetijstva v planu zbirno podan le s finančnim pokazateljem, kar je pomanjkljivo spričo nestalnih cen kmetijskih proizvodov. Menil je, da bi bilo treba vnesti v plan tudi fizične pokazatelje, kar so v odboru načeloma že večkrat predlagali.

Vprašal je tudi, zakaj razvojni tempo gradbeništva in prometa v družbenem planu LR Slovenije raste z manjšim odstotkom, kot ga za ti dve panogi predvideva zvezni družbeni plan, kmetijstvo pa z dokaj večjim odstotkom.

HITER RAZVOJ KMETIJSTVA V SLOVENIJI JE UPRAVIČEN

V odgovoru je Jože Ingolič navedel, da je visoko planiran tempo razvoja slovenskega kmetijstva upravičen iz mnogih razlogov. Predvsem to omogoča razvitejša organizacijska struktura našega kmetijstva, dejstvo, da imamo v Sloveniji s smotrnim investiranjem nedvomno večje možnosti za hitrejše zvečanje kmetijske proizvodnje, dalje dejstvo, da je v Sloveniji neprimerno večja poraba umetnih gnojil in zaščitnih sredstev, da imamo veliko večje možnosti za povečanje krmne baze in živinoreje, predvsem povečanje pridelka hmelja ter da naše kmetijstvo ni v toliki meri kot v južnih predelih odvisno od moče in suše.

S seje gospodarskega odbora Zbora proizvajalcev

V prometu je tempo porasta videti šibak zato, ker je lanska pridobitev slovenske trgovske mornarice pomenila izdaten skok v dinamiki našega prometa. Glede gradbeništva pa je zastopnik Zavoda za planiranje Mirko *Javornik* poudaril, da se bo slovensko gospodarstvo preorientiralo predvsem na rekonstrukcije in s tem v primeri z ostalimi republikami izdatneje razbremenilo gradbene kapacitete, na drugi strani pa, da rastoče nabave opreme omejujejo obseg gradbenih del.

K poglavju o strukturi investicij sta poslanca *Pavšič* in ing. *Pipan* načela vprašanje intenzivnejšega izkoriščanja amortizacije. Tovariš Ingolič je odvrnil, da morajo ta vprašanja urediti bodoči zvezni predpisi in zato tega ni bilo moč upoštevati v planu. Omenil pa je, da se v zveznem merilu predvideva možnost prelivanja sredstev iz amortizacije tudi po okrajih.

Predvsem se je razprava živahno zasukala okrog vprašanja, ali ne bi kazalo v družbeni plan vnesti smernice, kam usmerjati bodoče investicije glede na potrebe trga in stopnjo izrabe obstoječih kapacitet. Zagovorniki tega predloga so navajali številne primere, ko so številna podjetja skoro istočasno investirala včasih tudi zelo velika sredstva v proizvodnjo nekaterih konjunkturnih predmetov, s katerimi pa se je trg hitro nasitil in je tako velik del teh investicij zgubil svojo smotrnost. Po živahni obravnavi je odbor prišel do zaključka, da bi morale to vsekakor zelo pereče vprašanje predvsem prevzeti v skrb naše zbornice in strokovna združenja ter tisti okrajni, republiški in zvezni oblastveni organi, ki potrjujejo investicijske elaborate, družbeni plan pa da naj ne bi tega nekako administrativno predpisoval.

DOSLEDNEJŠE PLAČEVANJE PO DELOVNEM UČINKU!

Pri obravnavanju produktivnosti in zaposlenosti so poslanci večkrat poudarili, da je porast produktivnosti odvisen predvsem od doslednejšega plačevanja po delovnem učinku, zatem pa od izboljšanja družbenega standarda, predvsem od čim intenzivnejše gradnje stanovanj, šol in zlasti ureditve strokovnega šolstva ter obrtnih delavnic in servisov za razbremenitev delovne žene. (V tej zvezi je izredno zgovoren podatek, da odpade v FLRJ 46 % osebnih dohodkov na dohodke izven plač, v Angliji na primer pa le 11 %.)

ŠE NOVI VIRI ZA SREDSTVA ZA GRADNJO STANOVANJ?

V razpravi o osebni potrošnji in družbenem standardu je poslanec Pavšič omenil, da po izračunu zadostujejo letna sredstva okrajev za stanovanjsko izgradnjo komaj za dograditev okrog 2000 stanovanj, kar je izdatno premalo in bi bilo treba misliti tudi na drugi vir teh sredstev.

Poslanec *Štrukelj* je menil, da bi moral perspektivni plan odmeriti pasivnim krajem več pomoči, kajti k narodnemu dohodku bogatejših okrajev veliko prispevajo prav pasivni predeli s svojimi nakupi. K temu je Jože Ingolič odgovoril, da se je v nekaterih središčih v zadnjih letih prebivalstvo podvojilo ob istih stanovanjskih in komunalnih kapacitetah, s čemer so splošne razmere v teh središčih postale vprav nevzdržne, medtem ko v okrajih, kjer industrijski razvoj ni bil tolikšen, vprašanje stanovanj in šol le ni tako pereče.

Pri obravnavanju blagovne izmenjave s tujino so poslanci predvsem poudarjali, da bi se bilo treba lotiti vprašanja uvoza važnejših surovin s širšimi gospodarskimi pogledi, da bi bilo treba hitreje reagirati na spremembe na svetovnem trgu ter izpopolniti naša trgovska zastopništva v tujini.

Odbor danes dopoldne nadaljuje delo.

SPREMEMBE V PROMETU Z ŽITOM IN MOKO

Ukinjena je posebna taksa za maloprodajo moke in kruha, zato pa je zvišana prodajna cena za uvoženo pšenico

V prometu z žitom in moko je prišlo ob prehodu v novo leto do nekaterih pomembnejših sprememb. S 1. januarjem je bila ukinjena posebna taksa na maloprodajno ceno moke in kruha, ki je znašala 2 din za kg moke, 1 din za kg kruha in 2 din za kg peciva. Hkrati je bila z veljavnostjo od 20. decembra zvišana cena, po kateri mlini kupujejo uvoženo pšenico, in sicer od dosedanjih 34 na 36 din za kg, pariteta Novi Sad. To spremembo je nujno narekovala potreba, izenačiti ceno uvožene pšenice z domačo pšenico, za katero velja od srede lanskega leta garantirana cena 36 dinarjev. Upoštevana je bila tudi okolnost, da se dohodki od posebne takse na maloprodajno ceno moke in kruha, ki se stekajo v občinske investicijske sklade, niso vselej uporabljali v predpisane namene, to je za gradnjo skladišč in pekarn. Razliko 2 din pri prodajni ceni uvožene pšenice bo Direkcija za prehrano porabila za stroške držanja zalog in za gradnjo skladišč.

V zvezi z gornjimi spremembami je bilo treba korigirati tudi predpisano najvišjo ceno za krušno moko v trgovini na debelo. Doslej je veljala za krušno moko tipa 1200 in 1100 najvišja cena 42 din, ki se poveča za voznino od postaje Novi Sad do nakladalne postaje prodajalca. Odslej pa velja najvišja cena 42 din le za moko tipa 1200, za boljšo moko tipa 1100 pa je predpisana nova najvišja cena 44,50 din, pri čemer prav tako velja pariteta Novi Sad. Zvišanje cene za moko 1100 v prodaji na debelo se v bistvu izravna s tem, da odpade posebna taksa 2 din, ki je doslej obremenjevala maloprodajno ceno moke, tako da se cena za potrošnika ne bo spremenila.

Skupnost podjetij LRS za promet z žitom pa si ob teh spremembah prizadeva, da bi se cena krušne moke tudi v okviru Slovenije diferencirala po posameznih področjih, upoštevajoč, da je uvožena pšenica z voznino tem bolj obremenjena, čim bolj je mlin oddaljen od Novega Sada. Tako znašajo prevozni stroški za kilogram uvožene pšenice n. pr. do Ptuja 4,52 din, do Ajdovščine pa 6,46 din. Razen tega so se od jeseni, ko so bile določene sedanje kalkulativne cene (za moko tipa 1200 na 47 din, za moko tipa 1100 pa 51 din in za moko tipa 400 na 68 din) občutno povečali razni stroški, kakor stroški za električno energijo, družbene dajatve in v najnovejšem času proračunski prispevek na osebne dohodke.

POCENITEV BELE MOKE

Najbolj pa je dosedanje kalkulacije mlinov zmajala pocenitev bele moke. Tudi slovenski mlini so morali zadnje mesece zaradi cenejših ponudb iz Vojvodine znižati prodajno ceno bele moke na 63 do 64 din za kg (na štajerskem področju še bolj) nasproti kalkulativni ceni 68 din. O pocenitvi bele moke smo v oktobru že obširno razpravljali. Takrat smo postavili zahtevo, da se mora bela moka poceniti tudi v nadrobni prodaji. Ta zahteva se je v glavnem uresničila, saj so zadnje mesece povsod v Sloveniji znižali ceno bele moke v maloprodaji. Pri tem je zanimivo, da se je bela moka v maloprodaji najbolj pocenila v vzhodnih predelih Slovenije, kjer so prevozni stroški iz Vojvodine nižji, najmanj pa v Slovenskem Primorju. Tako so v Mariboru znižali ceno bele moke v maloprodaji za 8 din pri kg (na 70 din) in v Celju za 7 din (na 68 din), medtem ko je v Kopru ostala cena 76 din nespremenjena.

PREDLOG SKUPNOSTI PODJETIJ ZA PROMET Z ŽITOM

Zdaj predlaga Skupnost podjetij LRS za promet z žitom naslednjo ureditev. Dosedanja veliko prodajna cena 47 din za moko 1200 naj bi ostala v mariborskem področju (v okraju Maribor, Murska Sobota, Celje in Trbovlje) nespremenjena, v ljubljanskem področju (Ljubljana, Kranj, Novo mesto) naj bi se zvišala na 48 din, v koprskem pa na 49 din; ker pa odpade osebna maloprodajna taksa 2 din, bi se ta moka v maloprodaji pocenila v mariborskem področju za 2 din in v ljubljanskem za 1 din.

Za moko tipa 1100 pa naj bi se cena v mariborskem področju zvišala od 51 na 53 din, v ljubljanskem od 51 na 54 in v koprskem od 51 na 55 din, kar pomeni, da bi cena v maloprodaji ostala v mariborskem področju nespremenjena, v ljubljanskem bi se podražila za 1 din, v koprskem pa za 2 din.

Kruh se s to ureditvijo tudi v Ljubljani ne bi podražil. Pekarne bi sicer za moko 1100 plačale 3 din več, medtem ko bi ukinjena taksa 1 din pri kg kruga prinesla le prihranek 1,40 din pri kg moke; nastalo razliko pa bi pekarne krile z večjim zaslužkom, ki ga že imajo pri belem kruhu, ko namesto kalkulativnih 68 din plačajo za belo moko le 63 do 64 din. Seveda je to za sedaj le predlog Skupnosti podjetij LRS za promet z žitom.

S.

Dne 10. januarja bo v Beogradu plenarna seja Zveznega odbora SZDLJ, ki ji bodo razen članov Zveznega odbora prisostvovali tudi predsedniki okrajnih odborov SZDLJ. Na seji bodo razpravljali o dosedanjih uspehih socialistične izgradnje in o političnih pripravah na volitve Zvezne ljudske skupščine in republiških ljudskih skupščin na podlagi referata, ki ga bo podal Svetozar Vukmanović. Plenum bo v poslopju Zvezne ljudske skupščine.

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Aleksander Ranković je včeraj sprejel predsednika in sekretarja Združenja katoliških duhovnikov v LR Bosni in Hercegovini. Bena Ostojića in dr. Karla Karina. V razgovoru, ki je trajal eno uro, sta ga seznanila z dejavnostjo svoje organizacije ter z nekaterimi perečimi vprašanji dela, uspehi in težavami Združenja, pri čemer sta poudarila, da jim nudijo pristojni organi oblasti vso podporo.

V Skoplju je bil včeraj plenum Glavne zadružne zveze Makedonije, na katerem so razpravljali o udeležbi kmetijskih zadrug v proizvodnji tobaka, o kooperaciji in dosedanji dejavnosti poslovnih zadružnih zvez. Proizvodnja tobaka v Makedoniji se je v primerjavi s predvojno povečala skoraj za dvakrat. Kmetijski strokovnjaki sodijo, da lahko kmetijske zadruge mnogo prispevajo k njenemu povečanju proizvodnje tobaka.

Na včerajšnji konferenci predstavnikov avtobusnih podjetij Hrvatske so poudarili, da se bo v prihodnji turistični sezoni znatno zboljšal tudi avtobusni promet, tako da bodo številni centri v notranjosti povezani z Jadransko obalo.

SKLICANJE SEJE ODBORA ZA PRORAČUN REPUBLIŠKEGA ZBORA IN ZBORA PROIZVAJALCEV LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Predsednika odborov za proračun Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS sklicujeta seji odborov za petek, dne 10. januarja 1958 ob 10. uri v prostorih Ljudske skupščine LRS.

Predlog dnevnega reda:

Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1958 (republiškem proračunu).

SKLICANJE SEJE ODBORA ZA ZDRAVSTVO IN SOCIALNO POLITIKO REPUBLIŠKEGA ZBORA LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Predsednik odbora za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS sklicuje 19. sejo odbora za četrtek, dne 9. januarja 1958, ob 10. uri v prostorih Ljudske skupščine LRS.

Predlog dnevnega reda:

Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1958 (republiškem proračunu).

SKLICANJE SEJE ODBORA ZA PROSVETO IN KULTURO REPUBLIŠKEGA ZBORA LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Predsednik odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS sklicuje 21. sejo odbora za soboto, dne 11. januarja 1958 ob 10. uri v prostorih Ljudske skupščine LRS.

Predlog dnevnega reda:

1. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembah odloka o Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani;

2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1958 (republiškem proračunu).

SKLICANJE SEJE ODBORA ZA ORGANIZACIJO OBLASTI IN UPRAVE REPUBLIŠKEGA ZBORA LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Predsednik odbora za organizacijo oblasti in uprave Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS sklicuje 48. sejo odbora za ponedeljek, dne 13. januarja 1958, ob 10. uri v prostorih Ljudske skupščine LRS.

Predlog dnevnega reda:

1. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o proračunu Ljudske republike Slovenije za leto 1958 (republiškem proračunu);

2. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembi odloka o Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani.

SKLICANJE SEJE ZAKONODAJNEGA ODBORA REPUBLIŠKEGA ZBORA IN ZBORA PROIZVAJALCEV LJUDSKE SKUPŠČINE LRS

Predsednika zakonodajnih odborov Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS sklicujeta seji odborov za ponedeljek, dne 13. januarja 1958, ob 10. uri v prostorih Ljudske skupščine LRS.

Predlog dnevnega reda:

Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o tem, kateri zakoni, odloki in ukazi Ljudske skupščine LRS in bivšega Prezidija Ljudske skupščine LRS so prenehali veljati.

SKLICANJE SEJE KOMISIJE REPUBLIŠKEGA ZBORA ZA STATUTE

Predsednik komisije Republiškega zbora za statute sklicuje 10. sejo komisije za torek, dne 14. januarja 1958, ob 8. uri v prostorih Ljudske skupščine LR Slovenije.

Predlog dnevnega reda:

Obravnavanje občinskih statutov.

Iz tajništva Ljudske skupščine LRS

OB 15. OBLETNICI SMRTI NAJVEČJEGA JUGOSLOVANSKEGA IZUMITELJA

Nikola Tesla in njegovi epohalni izumi

Od Volte in Faradaya, ki sta odkrila prve uporabne izvore električne energije, je moralo poteči še mnogo let, preden je elektrika postala najidealnejša dobrina človekovega življenja. Vrsta fizikov se je dolga desetletja na vso moč prizadevala, da bi našla primernejša sredstva in naprave za proizvajanje električne energije, toda dlje od eksperimentalnih naprav dolgo nihče ni prišel. Celo z generatorji za istosmerni tok, kakršni so se pojavili po letu 1871, ki so sicer zadovoljivo rešili vprašanje pogona in razsvetljave, ni bilo moč rešiti osnovnega vprašanja prenosa električne energije na daljše razdalje. To napako je imel celo tako imenovani Grammov dinamostroj, ki so ga leta 1877 imeli za zadnjo besedo tehnike. Vzlic temu se je istosmerni tok tedaj jel nekako uveljavljati, pač iz razloga, ker ni bilo moč najti zadovoljive rešitve, kako bi enofazni izmenični tok lahko uspešno izkoristili tudi za pogon. To pa je bil formirati na višje napetosti, da bi bil zmožen tudi za prenos na večje daljave.

Mladi Nikola Tesla, ki je tedaj študiral na Tehniški visoki šoli v Gradcu, je že takrat menil, da je možna rešitev obeh problemov hkrati, toda glede na to, da se je sistem istosmernega toka že dokaj ukoreninil, je bil strah pred novo tehnično revolucijo, ki bi vsekakor zahtevala tudi nove investicije, tako velik, da si je moral mladi genij utirati pot za uresničitev svojih idej od Maribora prek Budimpešte, Strassburga, Pariza vse do New Yorka. Tu je deloval skupno z ameriškim izumiteljem Edisonom, ki pa je bil preveč navdušen za istosmerni tok, da bi se utegnil razvneti za takrat že dodelane Teslove ideje o polifaznih (mnogofaznih) tokih.

Amerikanci z Edisonom na čelu so želeli Teslo odvrniti od njegovih naprednejših poti. Vzlic temu je kaj kmalu porastel njegov sloves, da so tamošnji akcionarji naposled ustanovili celo »Teslovo električno družbo«, ki je imela resen namen, podrobneje preizkusiti Teslove ideje. Poizkusi so trajali pol leta in 12. oktobra leta 1887 je Tesla že prijavil svoje patente s področja polifaznih tokov, ki so imeli povsem nove prednosti glede razsvetljave, pogona in prenosa električne energije na skorajda neomejene razdalje. Originalna zamisel tako imenovanega Teslovega vrtilnega polja je vzbudila izredno zanimanje vseh električnih družb. Ko so 1. maja leta 1888 bili njegovi izumi priznani, jih je že odkupila slovita ameriška tvrdka Westinghouse v Pittsburgu.

Ognjeni krst svojega epohalnega izuma je dosegel Nikola Tesla že štiri leta kasneje na mednarodni razstavi v Frankfurtu, kjer so po njegovih načrtih zgradili v 175 km oddaljenem Lauffenu na reki Neckar posebno centralo s Teslovim trofaznim generatorjem izhod le v sili, kajti istosmernega toka ni moč transin speljali transformirani tok z napetostjo 8500 voltov vse do Frankfurta. Malenkostne zgube, idealna zamisel samega sistema in preprost priključek so prekosili najbolj optimistična pričakovanja, tako da se je ta sistem naglo jel uveljavljati. Prva večja hidrocentrala po Teslovem sistemu je bila zgrajena leta 1895 na Niagari (15.000 konjskih moči). Le-to je nekaj desetletij kasneje zamenjala gigantska hidrocentrala (prav tako Teslovega sistema) z učinkom milijon kilovatov in je tako še zdaj ena najpomembnejših energetskih izvorov v Severni Ameriki.

Zgodovinska potvorba, da je Marconi oče radiotehnike, je bila prav gotovo največja žalitev, ki so jo prizadejali Nikoli Tesli. Po dolgotrajni borbi, žal šele po Teslovi smrti, je bila ta zgodovinska laž za vselej izbrisana, ko je ameriško Vrhovno sodišče leta 1947 razveljavilo Marconijeve patente z razlogom, da je dognano prvenstvo patentov Nikole Tesle.

Tujina Tesli ni ničesar dala niti nudila. Kar je ustvaril, je ustvaril z lastnimi silami in svojo genialnostjo. Nasprotno, mnogi akcionarji so se na njegov račun neznansko obogatili, medtem ko je on sam že tako skromna sredstva neprestano vlagal v svoje laboratorije. Nikola Tesla nikdar v svojem življenju ni zanikal svoje nacionalne pripadnosti, temveč do zadnjega diha ostal zaveden in ponosen Jugoslovan. To priča tudi njegova oporoka, saj je svoji domovini in nam vsem zapustil vso svojo dediščino. To so vsi njegovi instrumentariji in znanstveni zapiski, ki jih je sam ustvaril in vložil vanje vse svoje za človeštvo tako dragoceno življenje.

Miloš Macarol

Pobuda iz Whitehalla

Macmillanova pobuda za nove napore, »da bi se premaknili z mrtve točke«, in predlog, da bi začeli pri slovesni nenapadalni pogodbi s Sovjetsko zvezo, kaže na določeno prizadevanje, da bi napravili korak iz »začaranega kroga« togosti in neelastičnosti, ki sta svetovno politiko spravila v zagato. Pobuda za pogodbo pomeni pravzaprav načelno privolitev enega nedavno sproženih sovjetskih predlogov. V tem smislu je Macmillanova pobuda tudi prvi poskus, da bi se približali pobudam z druge strani.

Velika Britanija je napravila to »nenadno« potezo v trenutku, ko pri njenem prekomorskem zavezniku ni videti mnogo pripravljenosti na pogajanja in sporazume o perečih mednarodnih problemih. Zato pa poteza tudi zasluži večjo pozornost. Vrednost Macmillanove pobude pa zmanjša njegovo istočasno trmoglavo vztrajanje na nekaterih zelo neelastičnih starih idejah, ki nasprotujejo želji, da bi se premaknili z mrtve točke.

Ko Macmillan predlaga nenapadalno pogodbo, hkrati meni, da je treba krepiti vojaško moč blokovske organizacije, ker je to »najboljši način za ohranitev miru«. V tem smislu pogreva nevzdržno in zelo tvegano teorijo o vodikovi bombi kot najboljšem poroštvu za mir. »Ne bomo dopustili, da bi nas odpor proti vodikovi bombi oropal najboljšega poroštva za varnost in pred napadom ter tako tudi najboljšega poroštva za mir.«

Seveda se ta teorija nič kaj ne ujema z željami, da bi prišlo do nujno potrebnega sporazuma o opustitvi tekmovanja v oboroževanju. Macmillan meni, da je ravnovesje sil zdaj takšno, da je vojna skoraj nemogoča. Zato je treba v vseh načrtih o razorožitvi to ravnovesje ohraniti.

Mar tu nismo spet »v začaranem krogu«: pogoj za razorožitev je ravnovesje, razorožitev pa je moč doseči, kakor je praksa neovrženo dokazala, samo z novim oboroževanjem! Britanski državnik je v svojem sobotnem govoru poudaril, da je še drug način za ohranitev miru, in sicer prav tako važen, namreč pogajanja, izravnanje. »Ni važno, ali bomo to dosegli prek OZN, po diplomatskih kanalih ali pa na kakem manjšem sestanku. Cilj je isti — da odstranimo jedro vseh sporov in trenj, potem pa morda, da pripravimo pot za sestanek predsednikov vlad.« Posebno pozornost in pozitivno oceno zasluži Macmillanovo mnenje, da je treba »razpravljati o načrtih vseh vrst«.

Zadnje čase je bilo predlogov, načrtov in pobud na pretek in z raznih strani. Vsekakor bi bilo Macmillanovo zanimanje za razprave in sporazumevanje bolj prepričljivo in bolj konstruktivno, da se je, ko je pojasnjeval svoje pobude, dotaknil tudi drugih pobud. Te pobude so bile deležne velikega odmeva in pozitivne ocene v mnogih deželah in političnih krogih.

»Miru ni moč zagotoviti samo z besedami, potrebna so tudi dejanja,« je rekel Macmillan v svojem govoru. Poudarjanje te resnice, izrečene žadnje čase že večkrat in na raznih straneh, bi lahko bilo pozitiven činitelj, ne samo propagandna fraza. Samo tisti, ki zagovarja to resnico, spremenja svoje besede dobre volje v akcije dobre volje.

Sobotni Macmillanov govor vsebuje ne glede na protislovna gledišča v njem tudi pametno jedro — idejo o nenapadalni pogodbi, ki jo je svetovna javnost sprejela ugodno. Toda pogodba, pa naj bo še tako srečna, sama po sebi ne zadostuje. Bila pa bi zelo koristna, če bi pomenila prvi korak na poti k mednarodnemu zaupanju in, če bi pripomogla k ugodnejšemu vzdušju za začetne sporazume o odpravi vzrokov sedanjih tegob, prdvsem pa tekmovanja v oboroževanju.

D. D. M.

WASHINGTON PRED ODLOČITVIJO O RAZOROŽITVI

Ključno zasedanje Kongresa

Deljena mnenja in trenja glede nadaljnjih pogajanj z Vzhodom

(OD NAŠEGA DOPISNIKA)

New York, 6. jan. Nobeno zasedanje ameriškega Kongresa se zadnja leta ni razvijalo v tako izrednih in težavnih okoliščinah kakor sedanje, drugo, v drugem predsedniškem roku Dwighta Eisenhowerja. Ameriški tisk je pred začetkom zasedanja pisal, da je sedanje zasedanje politično bolj kakor katero koli prej ključno in da bo, kar res ni bilo težko napovedati, potekalo v znamenju kroženja sovjetskih satelitov okoli Zemlje in ameriškega prizadevanja, da bi se še nadalje okrepila že tako močna oborožitev. V tem smislu so se izražali bolj ali manj tudi mnogi ugledni politiki.

Naš dopisnik je imel priložnost, da je govoril z republikanskim senatorjem Jewetsom. Poudarek njegovih izjav je bil močno na potrebi, da bi ZDA v oboroževalni tekmi »spet prišle na čelo«. Demokratski senator Humphry pa je te dni objavil v tisku članek, v katerem je izjavil, da je nujno potrebno, da ne bi prišli v položaj, v katerem bi nakopičeno orožje »diktiralo politiko, ker bi to utegnilo povzročiti končni polom«. Ti dve mnenji kažeta, kako so gledišča ameriških politikov o razorožitvi in stikih v razdeljenem svetu pravzaprav deljena.

Senator Jewets očita Sovjetski zvezi, da je vsega kriva. Zato bi se morali razgovori med ZDA in SZ po njegovem mnenju gibati samo okrog izmenjave študentov, javnih in kulturnih delavcev ter umetnikov. Tudi senator Humphry dolži Sovjetsko zvezo, da je povzročila krizo v pogajanjih o razorožitvi, da pa obstajajo tudi v Ameriki stališča, nasprotna Stassenovemu, tistemu iz zunanjega ministrstva in Pentagona.

Stassen je v novem načrtu, ki ga je predložil Eisenhowerju in v katerem se zavzema za obnovo pogajanj med ZDA in ZSSR, baje sprožil idejo, da ne bi več forsirali prepovedi proizvodnje atomskih snovi v vojne namene. Dulles pa se nasprotno zavzema za to, da se ne bi v zahodnih načrtih nič spremenilo. Ameriški nacionalni varnostni svet naj bi se sestal nocoj, svet Atlantske zveze pa v sredo, da proučita pismo, ki bi ga poslali Bulganinu. V četrtek pa bo predsednik Eisenhower prebral svojo poslanico o tem v Kongresu.

Blagoje Lazić

Naše dobave Indoneziji

Beograd, 6. jan. (Tanjug). V Beogradu se mudi indonezijska gospodarska delegacija, ki bo imela razgovore o nekaterih jugoslovanskih dobavah za Indonezijo.

Nič več poročil o prvem satelitu?

Moskva, 6. jan. (Radio Moskva) Drugi umetni satelit je davi do štirih zjutraj 901-krat obkrožil Zemljo. Moskovski radio pa v svojem poročilu ne omenja podatkov o prvem satelitu, o katerem so nekatere agencije in radijske postaje objavile, da je zgorel in padel na Zemljo.

Konec vladne krize v Izraelu

Jeruzalem, 6. jan. (AFP). Pet strank bivše izraelske koalicijske vlade je privolilo v sodelovanje z novo Ben Gurionovo vlado. Zato menijo, da je vladna kriza minila. Ben Gurion bo jutri predložil parlamentu v odobritev sestavo nove vlade.

Sodelovanje s Poljsko na področju socialnega skrbstva

Varšava, 6. jan. (Tanjug). V Varšavo je danes prispela jugoslovanska delegacija, ki jo vodi član Zveznega izvršnega sveta Moma Marković. Na Poljskem bo ostala 12 dni. Na glavni varšavski železniški postaji jo je sprejel minister za socialno politiko Zawadski.

Delegacija vrača obisk delegaciji poljskega ministrstva za socialno politiko, ki je bila lani v septembru pod vodstvom Zawadskega v Jugoslaviji. V Varšavi bo imela razgovore o nadaljnjem sodelovanju med obema deželama na področju socialne politike. V načrtu je tudi, da bodo sklenili ustrezno konvencijo. Delegacija bo pojutrišnjem krenila na krajše potovanje po Poljski.

Decentralizacija ustanov

zahodnoevropskih gospodarskih, tehniških, finančnih in sodnih instanc

(OD NAŠEGA DOPISNIKA)

Pariz, 6. jan. Ministri šestih dežel, ki so sklenile pogodbo o skupnem trgu, namreč Italije, Nemčije, Francije, Belgije, Nizozemske in Luksemburške, so se sestali davi na Qaiju d'Orsay. Ker so začele evropske pogodbe, podpisane lani v Rimu, veljati letos 1. januarja, je prva naloga predstavnikov »Male Evrope« v tem, da določijo središča novih ustanov — skupnega trga in Evroatoma. Na videz čisto tehničen pa je dobil ta sestanek izrazito politični značaj, pri čemer ima vprašanje ugleda veliko vlogo. Gre namreč za izbiro bodoče »evropske prestolnice«.

Strasbourg in Luxemburg, prvi sedež Evropskega sveta, drugi pa Evropske komisije za premog in jeklo, sta bila v začetku najresnejša kandidata. Kazno je bilo, da imata največ upanja, da bosta zbrala okrog sebe predstavnike mnogih evropskih ustanov. V nasprotnem primeru pa bi lahko izgubila še tiste, ki jih zdaj imata.

Izmed dveh gledišč — decentralizacije ustanov in njune centralizacije, je zmagalo drugo. Večina dežel se strinja v tem, da nudi za učinkovito delovanje evropskih organizacij koncentracija vseh ustanov v enem štabu več možnosti. Vsaka izmed dežel, članic »Male Evrope«, meni, da so njena tla iz teh ali onih razlogov najprimernejša, da bi pritegnila evropski ustanovi. Italijani predlagajo Turin, Milan, Streso in Monzo, Belgijci Bruselj, Francozi Pariz, najmanjša dežela Male Evrope pa Luxemburg. Kazalo je, da se Nemci in Francozi strinjajo in da so za Strasbourg, ker stoji to mesto prav na njihovi skupni meji, Renu, ki po mostu veže francoski Strasbourg z nemškim Kehlom. Toda Francozi se zdaj nekako odmikajo od te možnosti, ker se boje, da bi utegnil Ren »prej ločiti Strasbourg od Kehla, kakor da bi njegov most združil glavna udeleženca skupnega trga«.

Temu poluradnemu pojasnilu je treba dodati še eno: Francozi ne gledajo radi na perspektivo nekakšne »evropske Alzacije«, v kateri bi utegnil imeti nemški vpliv na prebivalce te francoske pokrajine, že stoletja razdeljene med Francijo in Nemčijo, kako vlogo. Zato nastopajo z novim argumentom: glavno mesto Evrope naj bi bilo v središču močnega žarišča evropske misli, Parizu! Toda s takšnim gledališčem se nikakor ne strinjajo ostali ministri.

Pariz, 6. jan. Nocoj so se zunanji ministri Male Evrope sporazumeli, da bo v Bruslju središče organizacije zahodnoevropskega trga in Evroatoma, v Luxemburgu še nadalje sedež Skupnosti za premog in jeklo in v Milanu Evropska investicijska banka, v Haagu pa Evropsko arbitražno sodišče.

Koroška perspektiva

Avstrijski zvezni zbor se je začel konstruktivneje ukvarjati z narodnostnim vprašanjem — Ugodnejše vzdušje na Koroškem

Dunaj, januarja

V preteklem letu je stopilo narodnostno vprašanje v Avstriji v odločilno fazo. Dunajska vlada je prvič po vojni poskusila formalno določiti svoje razmerje do jugoslovanskih narodnostnih skupin in z zakonom postaviti meje, v katerih naj živi in se razvija slovenski življ na Koroškem.

Signal za odločitev o tem sta bila osnutka zakonov o šolstvu in sodiščih na Koroškem. Osnutek zakona o šolstvu je določal ukinitev dosedanjih dvojezičnih šol, oziroma ukinitev »prisilnega« pouka v slovenščini. Starši naj bi sami »odločili«, v katerem jeziku naj se v šoli vzgajajo njihovi otroci. Osnutek zakona o sodiščih pa je določal delno dvojezično uradovanje na okrajnih sodiščih v Pliberku, Železni Kapelji in Borovljah.

Predstavniki koroških Slovencev so takoj reagirali na določila obeh osnutkov, čeprav sta prišla v javnost po ovinku, tako rekoč ilegalno, prek posameznih avstrijskih novinarjev. Najprej so protestirali proti temu načinu, kako je vlada »pozabila« poslati osnutka slovenskim predstavnikom v proučitev in presojo, še preden jih je objavila, čeprav jim je bilo to z najvišjega mesta obljubljeno. Potem so na različnih sestankih z novinarji in obiskih pri vladi odločno zavrnili tako imenovani »Bekenntnisprinzip«, načelo lastnega »opredeljevanja«, ki bi naj bilo podlaga novega šolskega zakona.

Slovensko časopisje tostran in onstran meje je v zadnjih mesecih dovolj jasno ocenilo pravo vrednost in pravo vsebino zloglasnega »opredelitvenega načela«, ki je za nekatere avstrijske publiciste »najbolj demokratično in najsodobnejše načelo za urejanje narodnostnih vprašanj ter največje poroštvo, ki ga more dati avstrijska vlada za pravično ureditev teh problemov«. Pri vsej formalni neoporečnosti tega načela pa tudi najbolj šovinistični krogi ne morejo odgovoriti na vprašanje, kje, v kateri svoji sestavini to načelo dejansko ščiti narodnostno skupino kot celoto. V koroških razmerah ne bi opredeljevalo pripadnosti k enemu ali drugemu narodu, temveč bi ločevalo Slovence od Nemcev, kar je bistvena razlika. Koroški Slovenci imajo bridke izkušnje. Kdor se je kdaj izrekel za Slovenca, je postavil svoje življenje na kocko, zagotovo pa izgubil streho nad glavo in končal v koncentracijskem taborišču. Nihče ne trdi, da grozi koroškim Slovencem kaj podobnega tudi danes, toda dogodki med vojno niso pozabljeni in spomini nanje tiče ljudem v kosteh. In v taki psihozi ljudi, ki so razen tega še vedno vsaj pod psihološkim in gospodarskim pritiskom nemške okolice — če naj niti ne omenimo raznih terorističnih akcij proti Slovencem — naj danes pristopimo k njim in od njih zahtevamo jasne nacionalne opredelitve...?

Smisel »Bekenntnisprinzipa« je torej zgolj v tem, da se še nadalje slabi nacionalna odpornost skupine. Referendum pod geslom »Slovenec ali Nemec?« bi v svojih rezultatih pokazal neresnično sliko narodnostnega položaja na Koroškem, pod določenimi pogoji bi se lahko zgodilo, da bi se celo nekdo, ki nemščine sploh ne obvlada, brez formalnih zaprek lahko izrekel za Nemca. Pripadnost k neki narodnosti v koroških razmerah ni samo stvar izpovedi, temveč predvsem posledic take izpovedi. Vsekakor bi tak referendum, ki bi bil nujen, če bi hoteli uveljaviti »Bekenntnisprinzip«, ogrozil slovensko skupino na Koroškem kot celoto, kar pa je v popolnem nasprotju z določili (za Avstrijo mednarodno obvezne) državne pogodbe in njenega tolikokrat citiranega 7. člena.

Izčrpna argumentacija slovenskih predstavnikov očitno ni ostala brez odmeva. V dunajskem parlamentu so ustanovili poseben odbor desetih članov in se lotili reševanja tega problema. Oba vodilna predstavnika koroških Slovencev, dr. Franci Zwitter in dr. Joško Tišler, sta bila povabljena pred ta odbor in sta dobila zagotovila, da bodo predstavniki koroških Slovencev imeli odslej priliko, neposredno sodelovati v razpravah o narodnostnih vprašanjih. Sporazumno je bilo pri tem sklenjeno, da osrednji organizaciji koroških Slovencev pismeno posredujeta svoje stališče in utemeljitve glede dvojezičnega šolstva predsedniku parlamenta dr. Hurdesu, nato se bodo razgovori nadaljevali.

Pričakovati je, da bo teza o potrebi po »opredeljevanju« vendarle propadla kljub zaostrenemu hujskanju šovinističnih elementov. Vsaj do neke mere bo verjetno prišlo do ponovne veljave načelo dvojezičnosti v šolah. Kajti le z enakopravnostjo med obema narodoma in jezikoma na vseh področjih je moč doseči sprejemljivo sožitje. Sam koroški deželni glavar Wedenig je v deželnem zboru izjavil: »Zavedajmo se naloge, ki jo ima Koroška: da je namreč most in posrednik med deželami in narodi. To bo mogoče le takrat, ko bo na Koroškem vladal mir, ki pa ga bomo dosegli šele takrat, ko se bosta razumela oba naroda v deželi.«

K tej pomiritvi v deželi in k strpnemu sožitju obeh narodov pa vodi seveda le medsebojno spoznavanje in razumevanje. To je tudi osnova načel koroških Slovencev, ko zahtevajo za dvojezično ozemlje tudi dvojezične šolstvo. V tem je koroška perspektiva. Ugodnejše vzdušje, ki je v zadnjem času zavladalo tostran Karavank, pa je posledica razveseljivega dejstva, da Dunaj vendarle skuša najti način, kako v sporazumu s predstavniki koroških Slovencev rešiti to za obe sosednji državi tako važno vprašanje.

Slavko Fras

Ameriške in sovjetske rakete

Washington, 6. jan. (AFP). Vodja oddelka za izdelovanje raket v ameriški mornarici general Bernard Schreiver in voditelj oddelka za rakete v vojski general George Medaris sta v razgovoru s sodelavcem televizijske družbe izjavila, da je SZ prehitela ZDA ne samo na področju proizvodnje medicinskih raket, marveč tudi v proizvodnji raket na srednjo daljavo. General Schreiver je izrazil prepričanje, da bodo ZDA še pred letom 1960 dohitele SZ v proizvodnji raket na srednjo daljavo.

Straža na Tečaju

Hillary se je vrnil na Scottovo oporišče — Terenske ovire na poti britanske odprave

Wellington (Nova Zelandija), 6. jan. (Reuter-AFP). Vodja novozelandske odprave Edmund Hillary, ki mu je pred dnevi uspelo priti na Južni tečaj, se je sinoči z letalom ameriške mornarice vrnil v Scottovo oporišče. Skupaj z njim so se vrnili še trije njegovi tovariši, medtem ko je peti član odprave Peter MacGrew ostal na Tečaju, da bi skrbel za zvezo.

Britanska odprava, ki se je pod vodstvom znanstvenika dr. Viviana Fuchsa napotila na Južni tečaj iz nasprotne smeri, je po zadnjih poročilih napredovala včeraj 38 milj in je zdaj okrog 310 milj (približno 570 km) oddaljena od Tečaja. Dr. Fuchs je poslal v London poročilo, v katerem pravi, da bo njegova odprava prispela na Južni tečaj šele čez kakih 15 dni. Njegova odprava lahko spričo težko prehodnega ozemlja, na 2300 m višine, napreduje dnevno le po 30 km, in sicer med 13. in 15. uro, ker si morajo s traktorji utirati pot skozi več kot 4 m visoke snežne zamete in ledene kope.

Z VSEH STRANI SVETA

INDONEZIJA

ODSELJEVANJE NIZOZEMCEV

Djakarta, 6. jan. (AFP). Kakor poročajo, se bo 40 % Nizozemcev, ki so doslej živeli v Indoneziji, do konca januarja odselilo iz dežele. V Indoneziji je do pred kratkim živelo 48.000 Nizozemcev. Decembra se jih je odselilo okrog 10.000.

HONGKONG

TRI AMERIČANKE NA POTI NA KITAJSKO

Hongkong, 6. jan. (AFP). Sinoči so prispele v Hongkong matere treh Američanov, ki so bili na Kitajskem pred nekaj leti obsojeni na ječo zaradi vohunstva. Kitajske oblasti so jim dovolile, da obiščejo svoje sinove.

KITAJSKA

CESTA ČEZ GOROVJE TIEN ŠAN

Hongkong, 6. jan. (Reuter). Kitajske čete zdaj gradijo gorsko cesto v Tien Šanu. Ondotne vrhove stalno pokriva led. Cesta naj bi vezala severna in južna področja pokrajine Singjang.

ZDA

RAKETE V SERIJAH

Washington, 6. jan. (Reuter). Družba »Creysler« je dobila naročilo za proizvodnjo raket v vrednosti 52 milijonov dolarjev. Od tega je 30 milijonov namenjenih za rakete na srednjo daljavo tipa »Jupiter«. Poročilo o tem pravi, da so že pripravili vse potrebno za serijsko proizvodnjo teh raket.

KONFERENCA MED HOTELOM SEMIRAMIS IN OTOKOM ŠTORKELJ

»Črna Afrika« v mednarodni areni

Solidarnost afriških in azijskih dežel zgrajena na bandunških načelih, se je v Kairu utrdila in razširila

Kairo, januarja

Konferenca solidarnosti v Kairu se je zaključila ob splošnem zadovoljstvu vseh delegatov, tudi tistih, ki so imeli tu in tam svoje pripombe k posameznim stvarem. To, da je bila konferenca uspešna, je tembolj pomembno zaradi tega, ker je bila zelo raznolika tako po sestavi delegacij kot po njihovem številu. V isti dvorani so se zbrali n. pr. predstavniki Sovjetske zveze, Kitajske, sudanska delegacija, ki sta jo vodila zunanji in notranji minister, jordanska, v kateri so bili politiki v izgnanstvu, iraška, ki je v razliko od jordarske prispela naravnost iz Bagdada, iz Tunizije so prišli samo predstavniki vladajočega »Neodestura«, prav tako so prišli predstavniki vladne stranke iz Gane, nadalje vodilni funkcionarji jemenskega imama, predstavniki Egipta in Sirije, opozicija iz Maroka, predstavniki Svetovnega odbora za mir iz Indije, begunci iz Palestine, delegati iz »Črne Afrike«, poslovni možje iz Japonske. Medtem ko so štele nekatere delegacije, kot egiptovska, sovjetska, kitajska, japonska in druge, po 20 do 80 delegatov, pa so bile druge dežele, zlasti kolonije, zastopane vsaka le z enim samim. Kljub tej pestrosti pa so našli skupno govorico. Solidarnost je zares prišla do veljave.

Čeprav ne bi mogli reči, da se resolucije pogosto sklicujejo na bandunška načela, vendar vsi delegati sodijo, da pomeni konferenca nadaljevanje Bandunga, oživljanje in razvijanje njegovega duha. Spričo tega so tudi sodili, da je nujno potrebno vključiti v zaključno deklaracijo vseh deset bandunških načel s še nekaterimi pojasnili.

Nekatere pomanjkljivosti v resolucijah, zlasti v najvažnejši resoluciji o imperializmu in kolonializmu, v kateri niso bila dovolj jasno izražena načela miroljubne ureditve mednarodnih sporov in v tej zvezi vloga OZN, so bile zabrisane v zaključni deklaraciji, ki vsebuje zelo jasna stališča prav glede teh vprašanj.

V razliko od Bandunga, ki je pomenil uradni sestanek vlad in katerega repriza po mnenju mnogih v sedanjem mednarodnem položaju ne bi bila izvedljiva, pomeni konferenca solidarnosti korak naprej predvsem zato, ker je bila na njej zastopana Afrika, posebno tako imenovana »Črna Afrika«. Njeni predstavniki so imeli na konferenci zares priložnost, da javno obrazložijo svoje probleme. Tudi njihova poročila so zbujala nemajhno pozornost, tako kot sudansko poročilo o rasni diskriminaciji tudi kamerunsko o kolonializmu in poročila delegatov iz posameznih odvisnih dežel.

Kolikor je bil kolonializem poglavitno vprašanje, o katerem so razpravljali na konferenci, so na njej pretehtali vse kolonialne probleme, podprli vsa nacionalna osvobodilna gibanja, medtem ko so bili za predstavnike »Črne Afrike« pomembni predvsem trije sklepi: poziv afriškim in azijskim deželam, naj omenjena gibanja moralno in materialno vsestransko podpro (kar je zlasti dobro izraženo v resoluciji o Alžiriji, ki določa ustanovitev posebnih nacionalnih odborov za materialno pomoč alžirskemu narodu); obsodba evropskega skupnega trga in, morebiti najvažnejši, sklep o ustanovitvi stalnega sekretariata solidarnosti v Kairu. Afričani sodijo, da bi lahko ta sekretariat znatno pomagal koordinaciji osvobodilnega gibanja. Vendar imajo Afričani v tem sekretariatu le enega zastopnika, predstavnika Kameruna. Med desetimi sekretarji so tudi predstavniki gibanja solidarnosti iz Gane in Sudana, predvsem pa so zastopane velike azijske in arabske dežele: SZ, Kitajska, Indija, Indonezija, Japonska, Irak, Sirija.

Razen že povedanih pomanjkljivosti so opazovalci v Kairu prišteli mednje tudi, da je resolucija o Palestini preostra in ne ustreza duhu konference in bandunškim načelom. Stališče do Izraela kot »imperialističnega oporišča«, ki ogroža varnost in napredek dežel Bližnjega vzhoda ter pomeni nevarnost za mir«, je skoraj popolna obsodba Izraela kot države, kar ni ravno v skladu z bandunškimi načeli o miroljubnem urejanju vprašanj in zmanjšanju napetosti na Bližnjem vzhodu.

Nekdo je dejal, da je največji uspeh konference v tem, da je uspela navkljub sekretariatu in pripravljalnemu odboru, kar ni daleč od resnice, saj je bila konferenca res slabo organizirana, nihče ni mogel dobiti pravih podatkov, delegacije so morale vsepovsod zahtevati pojasnila, tehničnega sekretarja ni bilo nikjer najti, medtem ko se je generalni sekretar odločil, da bo kar odstopil, ker da je predvsem pesnik in književnik. Otvoritev konference je bila na univerzi, plenarne seje so bile v senatu, odbori so zasedali v hotelu »Semiramis« in drugod, toda ves čas konference se ni nikomur posrečilo dognati, ali je sekretariat konference v hotelu »Semiramis« ali v senatu ali na Otoku štorkelj, oddaljenem kakih 10 km, ali pa morebiti na vseh treh mestih hkrati. Razumljivo je torej, da je bilo pred konferenco precej zmede. Razen tega tudi ni bilo najbolje poskrbljeno za opazovalce (med katerimi so bili tudi trije Jugoslovani). Nekateri so govorili, da bi bila navzočnost opazovalcev pri kočljivejših razpravah v odborih, denimo, malce neprijetna, kajti »kdo ve, kaj se tu skriva«. Opazovalcem so potem le dovolili prisostvovati sestankom odborov, vendar samo zvečer, ne pa tudi zjutraj, čeprav nihče ni vedel, v čem je razlika. Nekajkrat se je zgodilo, da so na konferenci zaprosili opazovalce in novinarje, naj zapustijo dvorano, ker gre za spor med delegati o tem ali onem vprašanju. Tako je bilo tedaj, ko je jordanski delegat odločno zahteval, da je treba v resoluciji o rasni diskriminaciji razen Južnoafriške unije ožigosati tudi ZDA, česar seveda niso sprejeli, ker se je izkazalo, da delegat ni pravilno razumel paragrafa. Ali pa tedaj, ko je etiopski delegat — ne brez razloga — zahteval, da je treba v resoluciji o Somaliji pojasniti pojem »imperalizma«, da ne bi kdo pomislil, da se tiče to tudi Etiopije (zaradi Eritreje) — poleg Francije, Velike Britanije in Italije. Na koncu pa so bili vendar vsi zadovoljni. Uspeh konference je toliko večji, ker je bila tako slabo pripravljena in — po splošnem mnenju — skoraj popolnoma neorganizirana. Vodja sovjetske delegacije Rasidov je bil edini, ki je izjavil, da je bila konferenca »zelo dobro organizirana«.

F. Dizdarević

Ko so ugasnile topilniške peči

V Železarni Ravne lepo napredujejo, imajo pa tudi svoje težave

Na Ravnah se čedalje bolj prizadevajo za čim lepši jutrišnji dan v družini, mestu in tovarni. Ob Novem letu so delovnemu kolektivu v Železarni Ravne pripravili majhno slovesnost, in mu povedali, da proizvodnja Železarne, izražena v vrednosti, in sicer ni tako strmo dvignila (zaradi prilik na tržišču je bilo treba znatno znižati cene), vendar pa kažejo ostali pokazatelji lep uspeh. Izdelali in prodali so za 7,600 milijonov dinarjev artiklov. Plan so enakomerno izpolnjevali, vendar pa so zadnje četrtletje dosegli največji vzpon, tako glede prodaje blaga, kakor tudi dviga proizvodnje. Po približnih izračunih bo narastel dobiček le za 2.56% v primerjavi z lanskim letom.

Plače so narasle v primerjavi z letom 1952 od 9,721 din za povprečno 15.600 din (vključno z dobičkom). Ta dvig je deloma sledil zakonitemu dvigu, v glavnem pa zaradi višje storilnosti.

Pregled doseženih uspehov po posameznih obratih kaže, da so v Železarni napredovali v proizvodnji surovega jekla za 15%, pri odlitkih za 3%, valjani robi za 7%, v težki kovačnici za 20% in pri vzmeteh za 39% v primerjavi z letom 1956.

Planska zadolžitev Železarne je bila precej visoka, zlasti še zato, ker ji je primanjkovalo tehničnega kadra. In vendar so v Železarni storili precejšen korak pri izboljšavi tehnološkega postopka, razširjenja programa in v osvajanju novih artiklov. V **topilnici** so razen uvedbe dodatnega kurjenja in pihanja s kisikom, osvojili več novih kvalitet, zlasti jekel z visokim odstotkom kroma. Izboljšali so format ingotov za valjarno, osvojili kakovost brzoreznega jekla BRC in pričeli vlivati tudi ingote za kovačnico, težke po 12 ton. Zdaj pripravljajo nova brzorezna jekla in jekla za žaroobstojno žico. **Livarna** je lani izdelovala več odlitkov za bagerje, ventile, lokomotive, vagone, itd. Izvozila je tudi prvo serijo litega orodja v inozemstvo. **Valjarna** je izdelovala nekaj novih profilov za nože, tehtnice in pile. **Kovačnica** je lani prvikrat kovala ojnice za ladijske motorje iz 12-tonskega ingota. **Mehanska obdelovalnica** pa pripravlja in izboljšuje pneumatsko orodje.

Železarna ima precej naročil za jekleno litino iz Nemčije in za lito orodje iz Italije.

Težave ima Železarna z obratnimi sredstvi, njen sklad namreč ne zadošča za redno poslovanje in zato mora najemati kredite. Težave nastajajo predvsem zaradi postopnega povečanja zalog surovin, pomožnega materiala, tako da bodo v bodoče glede tega morali biti bolj previdni. Kaže, da tudi v drugih podjetjih niso na boljšem, saj tudi njihove obveznosti do Železarne naraščajo.

Delovna disciplina v Železarni se je nekoliko zboljšala, manj je bolezenskih izostankov, prav tako so znižali tudi število nezgod, tako da so v Ravnah glede tega najboljši med jugoslovanskimi železarnami.

Letos pa predvidevajo, da bodo izdelali in prodali blaga za 8,250 milijonov, kar je za 8,5% več kakor v letu 1957.

Otroci so snega, čeprav še ni obilno zapadel, veseli...

medtem ko so konju morali zaviti kopita, da ni bilo nesreče

Koper: obnova lukobrana v starem pristanišču

ZA NOVO TURISTIČNO SEZONO

Obnovljeno potniško pristanišče v Kopru

Ko je lani sredi avgusta silovito viharno neurje, kakršnega že nekaj desetletij ni bilo na tem koncu Severnega Jadrana, temeljito razrušilo lukobran v potniškem pristanišču, je bilo jasno, da ne bo mogoče več odlašati z obnovitvenimi deli, ki so bila sicer že tudi pred tem očitno potrebna. Brez obnove bi potniško pristanišče, ki bo do jeseni služilo tudi tovornemu prometu, začelo propadati. Dobra dva meseca po elementarni nezgodi je slednjič Uprava pomorske oblasti Severnega Jadrana zagotovila izdatnejša sredstva za temeljito obnovo razrušenega lukobrana v starem koprskem pristanišču. Tempo gradbenih del, ki jih opravlja »Pomgrad« z Reke, kaže, da bo lukobran obnovljen do letošnjega maja. Obnova bo po načrtih tako solidna, da bo lukobran poslej mogel kljubovati tudi hujšemu neurju. Razen obnove lukobrana bodo ob pomolu očistili tudi morsko dno ter ga poglobili najmanj do 5 metrov globine. Po teh obnovitvenih delih bodo lahko pristajale v pristanišču vse jugoslovanske potniške ladje, od najmanjših do največjih.

S tem bo ob slovenski obali do začetka letošnje turistične sezone usposobljena ena izmed najvažnjših pomorskih naprav, tako silno potrebnih za naraščajoči turizem in potniški ter tovorni pomorski promet. Po načrtu bodo na obnovljeni lukobran napeljali tudi električni kabel, vodovod ter celo naftovod, tako da se bodo ladje lagodno oskrbovale z vodo in gorivom. Zmogljivost sedanjega starega koprskega pristanišča bo kajpada precej narasla. Dokler do jeseni ne bo dograjena prva etapa tovornega pristanišča, bo seveda v starem pristanišču še zmerom stiska za čas in prostor. Od jeseni naprej pa bo staro pristanišče veljalo v glavnem pomorskemu potniškemu in lažjemu tovornemu prometu. (ž)

Balada o razmajanih šolskih klopeh

Neki dijak ptujske gimnazije je pripovedoval skoraj neverjetno dogodivščino iz šole. Vsako jutro, ko pride v razred, pregleda svojo klop, če še stoji. Najbolj trhla je ena izmed štirih nog, ki se komaj še drži mize. Kadar piše, mora z eno roko držati to nogo, ker drugače bi se vse podrlo... To je pripovedoval s smehom, čeprav je njegova zgodba naravnost presenetljiva prispodoba stanja šolstva v ptujski občini.

Na področju ptujske občine je vsega skupaj 25 šol; 19 osnovnih, 3 vajenske, popolna gimnazija, pomožna šola in glasbena šola. Najprej bežen pogled v osnovne šole: Le-te imajo 104 učilnice, katere morajo sprejeti 6259 učencev. Z drugimi besedami, povprečno pride na eno učilnico okrog 60 učencev. Zavoljo tega je na vseh šolah pouk razdeljen v dve izmeni, v najbolj kritičnih primerih pa tudi v tri. Ni redko, da ima zadnja izmena pouk od 17. do 22. ure ponoči. Razglabljanje o uspešnosti takega pouka je odveč.

PREMALO UČITELJEV — PA ŠE ZA TE NI DOVOLJ STANOVANJ

V osnovnih šolah bi moralo poučevati v rednih okoliščinah čez 200 učiteljev, poučuje pa jih samo 155. Vsi ti ljudje so preobremenjeni in se ne morejo dovolj posvetiti učencem. Tudi kakovost pouka trpi. Razen tega so življenjski pogoji učiteljev in učiteljic zelo težavni, posebno na vasi. Večina učiteljev se bo morala izseliti iz stanovanj v šoli, da bodo le-ta preuredili v učilnice, vprašanje pa je, kakšna bodo nova stanovanja. Tudi prehrana učiteljstva je po vaseh zelo kočljiva stvar. Vaška gostišča ne kuhajo in ne sprejemajo abonentov. To stvar bi moral svet za turizem in gostinstvo urediti ter gostišča pripraviti do tega, da bi pričela tudi na vasi kuhati za abonente.

PORAZNO STANJE ŠOLSKIH ZGRADB IN INVENTARJA

V 79 učilnicah je pod tako slab, da bi ga bilo nujno zamenjati z novim. Samo v ta namen bi šolstvo potrebovalo okrog 11 milijonov. Le redke šole imajo sodobno urejene sanitarne naprave in v več primerih je tozadevno stanje iz sanitarnih razlogov naravnost nevzdržno. Naštevanje vseh pomanjkljivosti šol bi se preveč razvleklo in za ureditev vseh teh vprašanj bi bile potrebne ogromne vsote. Stanje inventarja je zelo slabo, zgradbe so potrebne popravila in zgraditi bi bilo treba več novih šol.

V posebno težavnih pogojih dela ptujska gimnazija. Ne samo, da je mnogo pretesna, ampak tudi inventar je še iz časa stare Avstrije.

*

Takšno stanje šolstva v ptujski občini bi moralo zaskrbeti vse pristojne činitelje in tudi vse družbene organizacije. Stanje vajenskih šol je mnogo boljše, kar je pripisati razumevanju in pomoči obrtne ter trgovinske zbornice. Vsekakor bi bilo treba vprašanje šolstva reševati v okviru ptujske občine bolj odločno in smotrno ter v ta namen uporabiti vsa razpoložljiva sredstva.

Dekleta iz »Sukna« imajo gospodinjski tečaj

Odkar so v Invalidskem podjetju »Sukno« v Zapužah na Gorenjskem izvolili novo mladinsko vodstvo, se je v mladinskem aktivu marsikaj spremenilo. V podjetju je namreč večina delavcev mladih, predvsem je precej deklet. Le-ta so osvojila predlog, naj bi mladinski aktiv ob pomoči sindikalne organizacije organiziral splošni gospodinjski tečaj. Tečaj se je začel že v začetku decembra in bo trajal do konca marca. Praktični pouk imajo dekleta v kulturnem domu v Mošnjah, medtem ko predavajo splošne gospodinjske predmete v kmetijski šoli v Poljčah. Tečaj redno obiskuje 20 deklet, in sicer v dveh izmenah. Dekleta so s tečajem zelo zadovoljna in hvaležna organizatorjem.

Delavski svet sprejel predlog plana

V soboto dopoldne je bilo VII. redno zasedanje delavskega sveta Železarne Jesenice. Zasedanje je obsegalo poročila in razprave o delu upravnega odbora podjetja, 23. zasedanju Združenja jugoslovanskih železarn, izvršenih nadurah v III. kvartalu lanskega leta, popisu delovnih mest in predvsem o predlogu finančnega plana in predlogu plana proizvodnje za l. 1958. Slednji točki sta bili deležni najširše in tudi najpestrejše razprave, v kateri so člani delavskega sveta zahtevali razna pojasnila. Končno sta bila predlog finančnega plana in predlog plana proizvodnje podjetja za l. 1958 sprejeta.

Načrt za komunalna dela

Nedavno so člani Krajevnega odbora Mošnje sestavili proračun za leto 1958. V njem so obsežena vsa komunalna dela, ki jih bo treba v tem letu izvršiti. Med najvažnejša komunalna dela v Mošnjah sodi prestavitev glavne ceste Mošnje—Globoko. Dosedanja cesta se namreč na več mestih zaradi slabega terena poseda, zato so sklenili cesto prestaviti. Krajevni odbor tudi meni, da bi bilo treba nastaviti honorarnega cestarja, ki bi skrbel, da bodo le-te v redu, pa tudi za javno razsvetljavo so nekoga zadolžili. V proračunu je med drugim tudi izdatek za dokončno dograditev kulturnega doma.

Od VSEPOVSOD

Vso skrb perspektivnim načrtom

Društvo kmetijskih inženirjev in tehnikov okraja Murska Sobota je na članskem sestanku v soboto razpravljalo o važnih nalogah, ki izhajajo iz zveznega in republiškega perspektivnega načrta, predvsem kar tiče kmetijstva na njihovem področju. Menili so, da bo komasacija pospešila kmetijsko proizvodnjo in so proučili razne možnosti. Pomenili so se o organizaciji kmetijske službe v okraju in sklenili, da bodo sodelovali pri sestavljanju okrajnega perspektivnega načrta za kmetijsko področje. Društvo je tudi sklenilo, da se bo vključilo v Okrajno zvezo inženirjev in tehnikov. J. P.

Novi šoferji v Šenčurju

Avto-moto društvo v Šenčurju je pred dvema mesecema organiziralo že tretji tečaj za šoferje-amaterje. Dvomesečni tečaj je obiskovalo 48 tečajnikov iz Šenčurja in okoliških vasi. Vsi so hodili dokaj redno na predavanja in pokazali vso resnost, da postanejo šoferji. V soboto so opravljali praktične in teoretične izpite o motoroznanstvu, kakor tudi o prometnih predpisih. Izpitna komisija je bila dokaj stroga, saj je od 48 tečajnikov opravilo izpit za A in AB kategorijo le 30, ostali pa jih bodo morali ponavljati. 16 tečajnikov ni opravilo izpita zaradi slabega znanja prometnih predpisov in le 2 zaradi slabe praktične vožnje.

Uro in vozni red bi radi

Poslopje železniške postaje v Ptuju je še kar dobro ohranjeno in tudi primerno za mesto, kakršno je Ptuj. Tudi čakalnico ves dan ogrevajo in čistijo. Vendar pa potniki pogrešajo v čakalnici uro in vozni red, ki bi najbrž tudi sodila v njo. Razen tega pa bi na ptujskem kolodvoru kazalo urediti stranišče, ki je ločeno od poslopja, je pa nehigiensko in neprimerno.

»Zamrznjene« cene in pomanjkanje blaga

V novogoriškem okraju primanjkuje nekaterih vrst blaga in cene se nikakor ne znižajo

V trgovski mreži obmejnih krajev na Primorskem je v zadnjih mesecih očitnih več slabosti in pomanjkljivosti, ki neposredno škodijo potrošnikom. Predvsem gre za pomanjkanje določenih vrst blaga, ki ga je drugod v Sloveniji mogoče dobiti v izobilju. Po upostavitvi malega obmejnega prometa z Italijo je za nekatere predmete značilna velika konjunktura, trgovska podjetja pa, očitno zadovoljna s številnimi kupci in dohodki, ne skrbijo dovolj, da bi to blago imela zmeraj na razpolago. S tem so najbolj prizadeti domači odjemalci, posebno ker konjunktura onemogoča tudi vsakršna stvarna prizadevanja za znižanje cen.

Često tudi po deset ali celo več dni ni mogoče dobiti v trgovinah zavitka masla, v prodajalnah mesa pa raznih vrst salame, hrenovk, oskubljene perutnine in drugih delikatesnih predmetov, ki jih je drugod dovolj na razpolago. Pomanjkanje tega blaga je zlasti občutno v Novi Gorici, Šempetru, Mirnu in drugih večjih obmejnih krajih severnega Primorja. Kaže, da bi trgovska podjetja z nekoliko več dobre volje in seveda večjo odgovornostjo do potrošnikov, lahko nabavila dovolj blaga za vse potrošnike.

Dejali smo, da so tudi cene »zamrznjene« in ni v trgovinah opaziti prizadevanj za stabilizacijo trga in postopno znižanje cen. Cena znanega goriškega rdečega radiča kljub letošnji dobri letini noče navzdol in ga že ves čas prodajajo od 70 do 90 din kg. Tega so seveda krivi tudi nekateri pridelovalci, ki radič s svojih polj v Italiji rajši prodajajo na tamošnjem trgu, družba pa jim pri nas z raznimi olajšavami omogoča dober pridelek. — Tudi če upoštevamo občutne prevozne stroške iz notranjosti države, so nekatere vrste blaga pretirano drage ter vzbuja to upravičeno grajo ljudi. Realna plača delovnih ljudi narašča zato v obmejnih krajih Primorja počasneje kot drugod.

Pripombe predsednika Tita o slabostih naše trgovske mreže, izrečene v njegovi novoletni poslanici, veljajo v polni meri za trgovino v obmejnih krajih Primorja. O njih so razpravljali tudi na zadnjih sejah Okrajnega komiteja ZKS in Okrajnega odbora SZDL v Novi Gorici. Zdaj so potrebni vzajemni napori podjetij, Trgovinske zbornice, potrošniških svetov ter seveda tudi ljudskih odborov, da se v trgovini napravi red in zaščitijo koristi potrošnikov. Treba je preprečiti, da bi mali obmejni promet z Italijo kakor koli škodoval domačim odjemalcem. M. D.

»John ljubi Mary« na odru goriškega gledališča

Goriško gledališče v Novi Gorici je za zaključek starega leta uprizorilo svojo drugo premiero v tej sezoni ter deveto od svoje ustanovitve. Številnim gledalcem se je predstavilo s sodobno komedijo v treh dejanjih ameriškega avtorja Normana Krasne »John ljubi Mary«. Zgodba je v svojem bistvu parodija na nekatere elemente ameriškega načina življenja, vendar njena ost na goriškem odru ni prišla do svojega popolnega izraza. Bilo je preveč pretiravanja, nepotrebnega patosa in retorike.

Posamezne like so posredovali prizadevni igralci amaterji, ki tvorijo že od ustanovitve jedro goriškega gledališča. Najbolj prepričljivo se je vživel v svojo vlogo senatorja Mc. Kindleya Andrej Jelačin. Slednji je nedavno absolviral Akademijo za igralsko umetnost v Ljubljani ter je zato občinstvo upravičeno pričakovalo od njega najboljšo igro. Komedijo je kot gost režiral Mako Sajko iz Ljubljane, sceno pa zasnoval prizadevni Željko Humar iz Solkana.

M. D.

Malomarnost pomaga vlomilcem

Večja podjetja naj bi namestila čuvaje — Banke naj bi uvedle popoldansko dežurstvo, da bi lahko podjetja zvečer spravljala dnevni iztržek

Bilo je pred dobrim mesecem. Kot blisk se je raznesla po Ljubljani novica, da so iz pisarn Mladinske knjige v nočnih urah odnesli ročno blagajno, v kateri je bila precejšnja vsota denarja. Po dolgotrajnih in natančnih preiskavah pa je organom TNZ pred dnevi uspelo prijeti vlomilca. Sled za njim je vodila prav do Litije, kjer so prijeli 30-letnega priučenega ključavničarja F. G., ki je svoje dejanje tudi takoj priznal.

Kljub temu, da večino vlomilcev kmalu spravijo na varno, so vlomne tatvine v zadnjem času vedno pogostejše. V minulem letu so na Tajništvu za notranje zadeve zabeležili samo v ljubljanskem okraju 350 vlomnih tatvin.

PREMALO ČUVAJEV

Vlomne tatvine so v večini primerov posledica malomarnosti ali neprevidnosti, čeprav si storilec ponavadi nasilno utira pot. Prav gotovo pa bi se vlomne tatvine precej zmanjšale, če bi lastniki oziroma podjetja nekoliko bolj skrbela za svoje imetje.

Vzemimo na primer veleblagovnico Na-ma. Kriminalistična statistika kaže, da je bilo v to trgovino v zadnjem času že več vlomov, vendar do danes v Na-mi še niso poostrili preventivnih ukrepov. Že v sosednji prestolnici, Zagrebu imajo skoraj vse večje trgovine lastne čuvaje, seveda se s tem možnost vlomov močno zmanjša. Ne bi bilo napak, če bi tudi nekatere naše večje trgovine preko noči nastavile v svoje lokale čuvaje.

DEŽURSTVO V VEČERNIH URAH

Večina vlomilcev išče predvsem denar. Pri nas imajo le redka podjetja prave, železne blagajne. Večina podjetij pa hrani denar kar v ročnih blagajnah, marsikje pa nimajo niti teh in ga spravljajo kar v omare oziroma po predalih. Zato imajo vlomilci navadno lahko delo.

V marsikaterem podjetju si spričo tega belijo glave, kam naj shranijo denar, ki se nabere čez dan. Prav radi bi ga oddali v banke, toda te uradujejo le v dopoldanskih urah. Tako so nenehno ogroženi. Zato si mnoga trgovska podjetja želijo, da bi banka uvedla dežurstvo tudi v večernih urah, tako bi lahko dnevni izkupiček brez skrbi shranjevali. S tem bi se škoda, ki jo beležimo ob vlomnih tatvinah, gotovo zmanjšala.

S skupnimi močmi

Strelska družina Zali log nad Železniki je imela zadnja leta zelo slabo vodstvo in je zaradi tega životarila. Zadnje dve leti pa družina ni opravila niti najosnovnejših nalog in obveznosti. Družina je nekoč štela 56 članov. Po daljši razpravi je občni zbor sklenil, da se družina preimenuje v sekcijo in da se kot taka priključi strelski družini v Železnikih, ker sama nima zadosti vodilnega kadra. V odbor sekcije so izvolili le enega starejšega člana, ostalih pet pa z vrst mladine.

Novi slovenski grobovi na tujem

V Clevelandu so umrli: Marija Kuhar, roj. Safron, stara 69 let, doma iz Gotne vasi na Dolenjskem; Janez Hudak, rojen v Clevelandu; Marija Ivančič, roj. Dejak, stara 68 let, doma iz Ribnice; Anton Miklavčič, star 66 let, doma iz Trebnje gorice na Dolenjskem; Anton Miklič, rojen v Clevelandu. Jože Vidmar, star 62 let, rojen tudi v Clevelandu in Anton Osterlič, star 65 let, doma iz Begunj pri Cerknici.

PRVA PREMIERA V EKSPERIMENTALNEM GLEDALIŠČU

Letos smo sicer morali malo dolgo čakati na prvo premiero v Eksperimentalnem gledališču, kaže pa, da se bodo ta teden zato vrata dvorane v Križankah odprla bolj na široko. Za ta teden namreč eksperimentalna skupina pri ljubljanski Drami obljublja kar dvoje premier. Prva bo že drevi: monodrama Dengerja »Minuto pred dvanajsto«, druga pa v petek, 10. januarja. Pri obeh predstavah bomo lahko še pobliže spoznali dvoje vidnih umetnikov ljubljanske Drame Elviro Kraljevo in Branka Miklavca.

V nocojšnji predstavi Dengerjeve monodrame »Minuto pred dvanajsto« nastopa Elvira Kraljeva (na sliki).

O človeških odnosih

Dr. LEON ŽLEBNIK: LJUBEZENSKA ČUSTVA IN ODNOSI

Že pred časom je izšel pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije tretji zvezek pomembnega psihološko-vzgojnega dela »Ljudje med seboj« dr. Leona Žlebnika. Zajetni tretji zvezek ne obravnava več kot dosedanja dva pri isti založnici izšla zvezka splošna vprašanja etičnih in moralnih odnosov med ljudmi, marveč zajema problematiko iz ožjega, a izredno važnega področja ljubezenskih čustev in odnosov med fantom in dekletom, odnosno v svojem drugem razdelku med možem in ženo. Knjiga je logično nadaljevanje prvih dveh zvezkov, kakor so tudi ti odnosi odraz iste splošne človekove vzgoje, njegovih splošnih človeških vrlin in lastnosti. Skupno s prvima dvema zvezkoma pomeni prav na tem, lahko rečemo, v literaturi slabo obdelanem področju medsebojnih človeških odnosov v naši sodobni družbeni stvarnosti Žlebnikovo delo vse priznanje vzbujajoče pionirstvo. Lotil se je pogumno, opirajoč se na sodobne znanstvene izsledke, na nova gledanja in vrednotenja človeških medsebojnih odnosov v luči revolucionarne socialistične preobrazbe sveta res aktualnih problemov. Njegov osnovni namen je bil osvetliti s psihološko moralnega stališča pisano množico človeških odnosov. Sam pravi »osvetliti vsaj malo«, celotna trilogija »Ljudje med seboj« pa priča o obsežnem in vsestransko tehtnem delu. Spričo velikega pomanjkanja in velikih potreb po tovrstnih knjigah moramo biti dr. Žlebniku za njegovo trilogijo o problematiki človeških odnosov zares hvaležni.

Po tem malo dolgem uvodu, ki pa se mi zdi nujno potreben zaradi poudarka vrednosti tega vsekakor nelahkega in večletnega dela, katerega rezultat je ta trilogija, naj, ne sicer kakor koli ocenjevalno, kritično ali strokovno, kar prav gotovo še čaka za to poklicane strokovnjake, ampak samo s skromnim prikazom bolj zaradi omembe in opozorila na tvarino, razporejeno in osvetljeno v knjigi, zabeležim nekaj avtorjevih misli, ki dajejo knjigi osnovni ton, obenem pa še vsaj omenim, o čem avtor govori v posameznih poglavjih knjige.

Tretji del knjige »Ljudje med seboj« je razdeljen v dva med seboj zaključena oddelka: v obravnavanju predzakonskih odnosov in v osvetlitvi vprašanj, ki se porajajo v odnosu med možem in ženo v sami zakonski skupnosti. Kot pravi v uvodu, je bil njegov namen, da je »skušal nekoliko odpreti pogled bolj na notranjo, psihološko stran teh vprašanj, bolj na doživljanje, ki je vsaj nekoliko značilno za predzakonske in zakonske odnose«. Kljub temu poudarku na psihološki strani problema, pa ima knjiga zaradi raziskave naših konkretnih družbenih pogojev, kakor se le-ti odražajo v podobi naših družin, družinskih odnosov in razmer in obratno: zaradi proučevanja teh družinskih razmerij v današnjih družbenih pogojih svojo vrednost tudi kot sociološka študija, četudi je bila zamišljena prej in mnogo bolj kot izrazito psihološko-vzgojna knjiga, ki naj pojasnjuje na zdrav, znanstven in etičen način, brez »reklamne privlačnosti«, kakor je to zlasti pri obravnavanju teh vprašanj pogost primer, zapletenost in nejasnost, a tudi nepravilnost gledanj na predzakonska in zakonska razmerja.

Osnovna misel, ki se večkrat ponavlja v prvem razdelku »Pred zakonom« Žlebnikove knjige in ki jo je prav tako najti v vseh uvodnih poglavjih, je poudarek na osebni in družbeni odgovornosti, ki naj spremlja tudi take »stroge osebne« zadeve kot so ljubezenska čustva in odnosi. Žlebnik pri tem navaja dejstvo, da je stil našega današnjega življenja tak, da nas usmerja in navaja k temu, da podrejamo svoje osebne koristi družbenim, in da pri nas nastajajo višji, socialistični proizvodni odnosi, ki tudi stvarno omogočajo višje vzgojne zahteve. Da so te višje vzgojne zahteve upravičene, kaže popolnoma nedvoumno tudi anketa, izvedena med srednješolsko, študentsko, delavsko in kmečko mladino ter odraslimi, ki je avtorju knjige »Ljubezenska čustva in odnosi« v določeni meri pomagala pri pisanju dela in katere rezultate in zaključke ob teh rezultatih pisec v knjigi podrobno prikazuje. Odgovori na vprašanja v anketi o razmerju med fantom in dekletom, o izbiri zakonskega tovariša in o odnosu do zakonske zveze kažejo, kot ugotavlja pisec, na zdrave in napredne nazore naše mladine, obenem pa tudi na pomembne spremembe v zadevni miselnosti mladine, ki so posledica našega celotnega družbenega razvoja. Ta družbeni proces je omogočil cel prevrat v miselnosti mladine in ji pomagal prebresti nekatere podedovane predsodke iz preteklosti. Mimo tega pa je tudi ta anketa potrdila v tej knjigi tolikokrat izraženo misel o potrebi vzgoje in samovzgoje prav v teh vprašanjih. Kot posebne vzgojne naloge pa avtor omenja tudi problem, kako odtegniti del mladine prezgodnjemu spolnemu izživljanju, kako odstranjevati ali vsaj zmanjševati nevarnost ljubezenskega liberalizma in vprašanje primernih vzgojnih sredstev ter metod.

Iz stališča družbene odgovornosti, osebne odgovornosti in splošnih človeških moralnih norm je osvetlil avtor tudi drugi del knjige, v katerem obravnava nekatera izbrana vprašanja o odnosih v zakonskem življenju, kot pravi, predvsem s stališča osebno psiholoških stikov. Piše o ljubezni, tovarištvu in prijateljstvu med zakoncema, obenem pa načenja tudi vprašanje zakonskih sporov, etike v zakonu in zakonskih razvez. Tudi ta drugi del knjige zelo odločno zadeva v aktualno problematiko našega vsakodnevnega življenja. Prav bo prišel tako tistim, ki so pred zakonom, kot zakoncem samim. S svojim humanim čutom, širino razumevanja vprašanj in zdravim smislom za sodobne človeške, zasebne in družinske reči, ki so prav tako velikega družbenega pomena, lahko Žlebnikova knjiga mnogo koristi.

Spričo velikega pomanjkanja tovrstne literature, ki bi resno, zavedajoč se odgovornosti, obravnavala ta vprašanja je trilogija »Ljudje med seboj« razveseljiv pojav na našem knjižnem trgu. Za to gre zasluga tudi založnici Zvezi prijateljev mladine Slovenije, ki z izdajanjem takih knjig ne bi smela prenehati tudi v prihodnje.

T. Pavček

Dokumenti našega osvobodilnega boja

Vojno zgodovinski inštitut Jugoslovanske ljudske armade že nekaj let izdaja Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni borbi jugoslovanskih narodov. V Zbornikovih zvezkih so objavljeni dokumenti Centralnega komiteja KPJ, Vrhovnega štaba narodnoosvobodilnih partizanskih odredov, narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in jugoslovanske armade, dokumenti o delu partijskih organizacij pri pripravljanju vstaje in ustvarjanju armade, dokumenti sovražnih okupatorskih in izdajalskih vojaških formacij, njihovih političnih organizacij in organov oblasti, dokumenti bivše jugoslovanske vojske, političnih organizacij in organov oblasti stare Jugoslavije, ki se nanašajo na aprilsko vojno ter dokumenti zavezniških armad, ustanov in organov, ki se nanašajo na narodnoosvobodilno vojno. Na koncu vsake knjige je seznam osebnih in geografskih imen ter imen enot.

Vojnozgodovinski inštitut JLA ima na razpolago še trinajst knjig iz borb v Srbiji, pet knjig o Vrhovnem štabu narodnoosvobodilne vojske, pet knjig o borbah v Črni gori, enajst knjig o borbah v Bosni in Hercegovini, dvanajst knjig o borbah v Hrvatski in pet knjig v slovenščini o borbah v Sloveniji. Velikopotezno zasnovano delo zasluži vso pozornost vseh tistih, ki se zanimajo za veliko obdobje naših narodov, posebej pa ga je treba priporočiti šolam, ustanovam in podjetjem. Vsa dela se lahko naročijo na naslov: Vojnoizdavački zavod JNA »Vojno delo« Beograd, Ulica Neznanog junaka 38.

FILM NA ISTO TEMO V VZHODNI IN ZAHODNI NEMČIJI

Nekako istočasno so v obeh delih Nemčije posneli v najsodobnejših filmskih tehnikah film z naslovom »Študent berač«. Ob tem filmu se je v nemškem tisku vnovič začela razprava o absurdnosti še nadaljnjega obstoja železne zavese med obema Nemčijama celo na kulturnem področju, nastale so namreč težave in komplikacije, ko so hoteli, da bi oba filma, pravzaprav isti film, le da v dveh verzijah, lahko svobodno potovala iz ene države v drugo.

Knjige in revije

PREJELI SMO V OCENO

THE PARNASSUS OF A SMALL NATION. An anthology of slovene lyric translated by various hands. Edited by W. K. Matthews and A. Slodnjak. Published by John Calder (London). Državna založba Slovenije v Ljubljani 1957. Strani 141 + (III), 8°.

OTON ŽUPANČIČ: ZBRANO DELO. Druga knjiga (Samogovori, Jerala, Mlada pota, Neobjavljene pesmi 1904 do 1915). Uredila Josip Vidmar in Dušan Pirjevec. Besedilo pripravil in opombe napisal Dušan Pirjevec. »Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev«. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani 1957. Strani 431 + (I), 8°.

KO JE KO U JUGOSLAVIJI? Biografski podaci o jugoslovenskim savremenicima. Uredil uredniški odbor. Prva izdaja. Založila »Sedma sila«, časopisno založniško podjetje Združenja novinarjev Srbije. Beograd 1957. Strani 810 + reklamni del. V 8°.

MIMI MALENŠEK: BRATSTVO. Roman. Opremil Uroš Vagaja. Izdala Založba Obzorja v Mariboru 1957. Strani 469 + (III), 8°.

ELA PEROCI: MAJHNO KOT MEZINEC. Ilustrirala in opremila Ančka Gošnik-Godec. Cicibanova knjižnica (ureja Kristina Brenkova). Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1957. Strani 124 + (IV), V 8°.

J. K. A. MUSAEUS-JOSEF MÜLLER: REPOŠTEV, GOSPODAR KRKONOŠEV. Prevedel dr. Fran Bradač. Ilustriral Gvido Birolla. Opremila Mira Rojec. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1957. Strani 194 + (II), 8°.

PREŽIHOV VORANC: SAMORASTNIKI. Koroške povesti. Priredila Marja Borštnik. Umetniške fotografije Tone Miakar. Vinjete France Mihelič. Knjižnica »Kondor« (urednik Uroš Kraigher). Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1957. Strani 221 + (III), 8°.

KOLEDAR »KMEČKE KNJIGE« 1958. Uredil Ignac Koprivec. Redna knjiga knjižne zbirke »Kmečke knjige« za leto 1958. Založila založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani 1957. Strani 208 + reklamni del. V 8°.

INŽ. VINKO SADAR: GOSPODARJENJE Z GNOJEM. Redna knjiga knjižne zbirke »Kmečke knjige« za leto 1958. Urejuje Ignac Koprivec, oprema inž. Jakica Accetto. Izdala založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani. Strani 125 + (III), 8°.

INŽ. STANE KRAŠOVEC: PREVEČ LJUDI – PREMALO KRUHA. Redna knjiga zbirke »Kmečka knjiga« za leto 1958, urednik Ignac Koprivec. Opremila ing. Jakica Accetto. Izdala založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani 1957. Strani 194 + (II), 8°.

ZBORNIK ZA KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO. Izdaja Fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo v Ljubljani. Zvezek III. Založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani 1957. Strani 136 + (IV), V 8°.

ZBORNIK PEDAGOŠKIH ČLANKOV IX. Izdalo in založilo Združenje učiteljev in profesorjev strokovnih šol LRS (odg. urednik Jože Povšič). Strani 112 + (IV), 8°.

OBZORNIK 58. Mesečna ljudska revija. St. 1. Izdaja Prešernova družba v Ljubljani. Odgovorni urednik Josip Ribičič.

KNJIGA 57. Glasilo slovenskih založb. Letnik V. St. 12. Za slovenske založbe izdaja Cankarjeva založba v Ljubljani. Odgovorni urednik Ivan Skušek.

PLANINSKI VESTNIK. Glasilo Planinske zveze Slovenije. Letnik XIV. (januar 1958) št. 1. Izdaja Planinska zveza Slovenije. Urednik Tine Orel.

SODOBNI FURLANSKI UMETNIKI. Razstavni katalog. Uvod Arturo Manzano. Izdal Jakopičev paviljon v Ljubljani, uredila Božena Plevnik. Odgovorni urednik Zoran Kržišnik.

Bo letos bolje?

SLOVENSKI FILM V LETU 1958

DRAGO ŠEGA, umetniški direktor Triglav filma

Mimo mladinskega filma z delovnim naslovom »Dobro morje« bomo letos začeli s snemanjem dveh novih umetniških filmov, ki jih je odobril filmski svet. Tako se že formira ekipa za film po scenariju Mateja Bora. Gre za doslej najzahtevnejšo nalogo slovenskega filma, adaptacijo Levstikove povesti »Martin Krpan«. Zahtevno predvsem zaradi stiliziranega prijema, ki ga ta klasična snov zahteva. Film bo posnet v barvah in bo z njim Triglav film počastil stoletnico izida povesti v »Slovenskem glasniku«. Književnik Ciril Kosmač piše scenarij po svoji »Baladi o trobenti in oblaku«. Seveda imamo v pripravi še vrsto scenarijev, ki niso še dokončno odbrani, oziroma do kraja izdelani. Vsekakor pa bo vsaj eden med njimi še letos prišel v delo. Posebej je razveseljivo dejstvo, da so vse teme iz sodobnega življenja. Na področju kratkega filma je za sedaj odobrena realizacija dokumentarnega filma o vzgoji konj – Lipicancev po zamisli Metoda Badjure. Več pozornosti bi želeli posvetiti tudi lutkovnemu filmu, naslanjajoč se pri tem na znano slovensko lutkarsko tradicijo. Predvidevamo šest takih filmov, sicer pa je vse odvisno od dobrih tekstov, saj je bila doslej glavna slabost prav v pomanjkanju kvalitetnejših tovrstnih literarnih predlog.

MILAN GUČEK, direktor Viba filma

Predvsem želim ekipi našega prvega celovečernega filma »Kala« uspešen start. Mimo »Kale« predvidevamo v letu 1958 še snemanje umetniških filmov: »Tekma« po scenariju Igorja Torkarja in Jožeta Galeta, »Sedmina« po scenariju Bena Zupančiča in koprodukcijskega filma na povsem enakopravni podlagi »Zadeva inženirja Tora«. Nadalje pripravljamo deset kratkih filmov s temami: »Delovni dan patronažne sestre«, »Čas kot surovina«, »Vas, ki ne more živeti«, »Jaz imam, ti pa nimaš«, »Hiša

Tokrat bomo Janeza Vrhovca videli v »Dobrem morju« v vlogi pomorščaka Lozića

št. 3«, »Moj dežnik je lahko balon«, »Ljubljana od mraka do zore«, »Dehteči stavbarji«. Za kroniko naših dni »Novi obzornik« smo predvideli nadaljnjih 5000 m filmskega traku. Seveda bomo nadaljevali tudi z lutkarskimi filmi.

Kaže, da se vendar jasni slovensko filmsko nebo. Vsaj načrti obeh producentov so relativno mnogo obetajoči v primeri s preteklim letom, ko je vsa naša prizadevanja v sedmi umetnosti predstavljala samo Vesna drugi del.

O svojem celovečernem prvencu in nadaljnjih načrtih meni režiser.

MIRKO GROBLER, režiser »Dobrega morja«

Razumljivo je, da me je v prvem igranem filmu pritegnilo predvsem delo z igralci, prav ta novi element v moji dosedanji filmski praksi. Skušal sem uveljaviti svoje nazore o filmski igri. V »Dobrem morju« je bila potrebna galerija originalnih tipov – menim, da je bilo v tem primeru pravilnejše in hkrati uspešnejše, ko sem zasedel epizodne vloge z igralci, ki morda nimajo večjih igralskih izkušenj, pa vizuelno dobro odgovarjajo iskani figuri. Seveda so se kvalitetni gledališki umetniki tudi tokrat enako dobro odrezali na filmu, kot se znajo sicer v gledališču. Se posebej sem zadovoljen z mladim Tomažem Peskom. Pri snemanju nam je močno nagajala znana senjska burja, vendar zanimivega objekta tamkajšnje tunjare nismo hoteli opustiti. Premiero »Dobrega morja« pričakujemo sredi meseca marca, ko bo predvidoma končana laboratorijska obdelava. Rad bi delal na filmu s sodobno tematiko, a ni primernih scenarijev (upam, da bo tov. Grobler prebral izjavo svojega umetniškega direktorja). Pripravljam kratek umetniški film v obliki filmskega baleta. Nadaljnjo besedo imajo seveda producenti.

Te dni je pod obronki Svinjaka v bovškem kotu stekla kamera za prvi celovečerni igrani film podjetja »Viba« – »Kala«. Povsem novo ime v filmskem svetu je gledališki režiser in književnik

ANDREJ HIENG, režiser »Kale«

Film je za režiserja mogoče še zanimivejši od gledališča. Saj je njegova vloga sorazmerno mnogo večja kot v teatru, kjer je bistvena postavka v oblikovanju še vedno igralec. Tudi pojav gledališke improvizacije je pri filmu neobičajen ali vsaj zelo redek pojav. Sicer pa se filmska igra povsem napak razlaga kot bistveno različna od gledališča. Dobra gledališka igra se danes ne bi smela razlikovati od filmske.

Potrudili se bomo dobiti v štimungi, ritmu Kale v resnici baladno, poetično pripoved, kot je bil že avtorjev namen. Kljub privzdignjenemu stilu naj bo filmska pripoved privlačna in zanimiva za vse ljudi. Mislim, da bomo film posneli lahko do meseca marca.

Brez dvoma je danes najplodovitejši slovenski filmski scenarist avtor »Kale«, književnik.

IVAN RIBIČ, scenarist »Kale«

Scenarij »Kala« sem napisal po motivih moje istoimenske povesti. Pri priredbi književnega teksta za filmsko poemo o vdani psici, ki pa jo vojna povoči, sem se predvsem trudil, da bi poglobil osnovno – humanistično, vojno obtožujočo idejo, ki me je vzpodbudila že k pisanju knjige. Z veseljem ugotavljam, da so se filmski realizatorji »Kale« lotili dela z vso resnostjo in požrtvovalnostjo. Prepričan sem, da nas filmska »usoda« »Kale« v umetniško občutljivih rokah režiserja Andreja Hienga ne more skrbeti in smo res lahko optimisti, čeprav je to njegov filmski debut.

Pri filmskem delu govoriti o načrtih, zlasti o »dolgoročnih«, je po mojem mnenju zelo kočljiva stvar. Po mojem scenariju se pripravlja »Zadeva inženirja Tora«, avstrijsko-slovenski koprodukcijski film ob udeležbi Columbije. Kar pa se tiče drugih filmskih realizacij mojih tem, doma ali v tujini, moram reči, da stvari »dobro kažejo«, ne bi pa rad s prezgodnjimi izjavami spreminjal dogovore in ponudbe v že izvršena dejstva. Filmsko delo nauči človeka potrpežljivosti ... Toda en načrt bom brez dvoma v celoti realiziral tudi to leto: delal bom.

Helena Kordež bo zaigrala Ano v »Kali«

Na Kulikovem polju

KONCERT ZBORA IN ORKESTRA SLOVENSKE FILHARMONIJE S SOLISTI. DIRIGENT RADO SIMONITI

Simfonija-kantata Jurija Šaporina »Na polju Kulikovem« sodi v eno vrsto z dvema drugima velikima zgodovinskima podobama iz sovjetske vokalno-instrumentalne literature, z »Aleksandrom Nevskim« Prokofjeva in »Jemeljanom Pugačevim« Marjana Kovalja: vse tri stvaritve izvirajo približno iz istega časa in vse tri so bile prvič izvedene novembra 1939, prej ko v teku enega meseca, v Moskvi. Z jasno politično namero: na predvečer fašističnega napada je bilo treba v sovjetskem človeku krepiti zavest njegove moči tudi z oživljanjem tvornih sil preteklosti, predočevanjem nekdanjih slavnih zmag in vstaj. Iz te, skoraj bi rekel, trilogije kantat smo slišali sedaj torej že dve (tisto o uporu Pugačeva že pred leti), tretje od Prokofjeva, najbrž umetniško najbolj zanimive, pa še ne.

Šaporinovo delo ima, gledano pobliže in podrobno, nedvomno mnogo privlačnega in tehtnega v sebi: zelo vešče tkan, dobro zveneč, zborovski stavek (orkestralne partiture ne poznam); čvrsto gospodarno razpletanje glasbenih misli iz osnovnega tematičnega materiala. Takšnih prednosti bi lahko našteli še mnogo.

Vse prednosti skupaj pa vendar ne morejo odtehtati dejstva, da delo kot celota v neprigodni koncertni izvedbi, kjer je vse odvisno od vsebinskih muzikalnih kvalitet, učinkuje nezanimivo in medlo. V izvedbi, kakršna je bila naša, postavljeni v poljuben čas brez upoštevanja nekoč aktualnih strani dela in njegove tendence, prihajata prigodni značaj dela in njegova lokalna vezanost preveč na površje. Šaporin se sicer očitno opira na Borodina (saj že snov sama spominja na »Kneza Igorja«), toda preveč samo zunanje. Kantata je izrazit primer dela, spretno napisanega za širinsko, množično učinkovanje: poteka v širokih zamahih, terja od zbora in orkestra mogočne zvočne mase, ima lahko razumljiv glasbeni jezik; žal pa pri tem v glavnem tudi ostaja: prvotni živi navdih je bil pogašen, ko se je delo prilagajalo zahtevam »uradne estetike«. Gotovo je bilo tako, zakaj delo učinkuje v primeri z Borodinovim natanko tako dokrinarsko in dolgočasno kakor kakšna slika Gerasimova, ki ga od razstave sovjetskega slikarstva sem radi navajamo kot predstavnika stalinskega socialističnega realizma, v primeri s podobami Ilje Repina.

Izvedba sama za sebe na našem koncertu (30. dec. 1957) zaslužila vso pohvalo. Izvajalci z dirigentom Radom Simonitijem so storili za najboljši uspeh, kar so le mogli. Orkester sam najbrž ni imel reševati zapletenih problemov. Zbor (njegov korepetitor je bil Anton Nanut) je zvenel bronasto dognano; gotovo imamo v njem sijajno interpretacijsko telo za naloge te vrste. Med solisti je imel najobsežnejšo vlogo kot interpret Dimitrija Donskega Danilo Merlak. Svoj delež je pel izdelano, le glasovno se je včasih zaman boril s kar prebleščečim orkestrom. Mezzosopransko vlogo matere je pela Bogdana Stritarjeva. Delež je pisan za to glasovno lego izredno visoko; te zahteve je pevka obvlačala, četudi nisem edini, ki sodim, da je bila »Uspavanka« najbolj neposredno učinkujoči stavek. Zlata Gašperšičeva in Miro Brajnik sta z eleganco izpolnjevala tehnične in glasovne zahteve svojih deležev.

Koncert je bil za abonma, bil pa je sorazmerno slabo obiskan. Nekaj protislovnega je v tem, da moramo takšna, na mogočne zvočne učinke preračunana dela izvajati v izrazito komorni dvorani, kot je Filharmonična.

Rafael Ajlec

Nastopi ljubljanske Srednje glasbene šole

3. januarja je nastopila v Ljubljani s krajšim celovečernim sporedom 13-letna učenka 3. razreda Srednje glasbene šole pri prof. Slavku Zimšku, violinistka Marjetica Korošec. Izvajala je nekaj stavkov iz večjih cikličnih, potem pa nekaj krajših del iz učnega načrta za 3. in 4. razred od Bacha do Skerjanca (Arietta na g-struni, Nesodobna bagatela). Učenka tako v tehničnem kot muzikalnem pogledu dodobra obvlada učno snov, kakor je to primerno njeni šolski stopnji; morala je začeti z rednim študijem že v prav nežni mladosti in hitro napredovati in to pomeni, da mora imeti poleg izrednega veselja za predmet in skrbnega vzgojnega vodstva vsekakor tisto normalno mero nadarjenosti za violino, kakršna se v učnem tečaju strokovne šole pravzaprav predpostavlja, pa vendar ni na gosto sejana. To in pa okoliščina, da ima v svojem nastopu neko prav gotovo nepriučljivo potezo samostojnosti in čvrste orientiranosti, zbuja lepe nade na nadaljnji uspešni študijski razvoj učenke. Na klavirju jo je spremljala njena sestra, slušateljica Akademije za glasbo Marjanca Koroščeva.

Pri tej priložnosti naj vsaj kronistično zabeležimo še druge nastope učencev ljubljanske Srednje glasbene šole v tej sezoni, ker o njih nismo mogli prej poročati.

Prvi koncertni nastop šole v Ljubljani je bil 18. decembra z orkestrom Srednje glasbene šole pod vodstvom prof. Vinka Šušteršiča in solistom na violino Vladimirjem Skerlakom.

Posebne omembe vreden pa je bil Koncert pevskega zbora in solistov Srednje glasbene šole iz Ljubljane v Trstu pod okriljem tržaške Glasbene Matice 17. decembra. Zbor je vodil prof. Janez Bole, solisti so bili pa Radka Dimitrova (violina), Marija Kocijančič (klavir), Ljudmila Siljan (sopran), Rudi Pok (flavta) in Štefka Žužek (harfa). Klavirska spremljevalka je bila prof. Nada Verbič-Oman. O tem koncertu so izšle v Primorskem dnevniku in Corriere di Trieste zelo pohvalne ocene.

Rafael Ajlec

ZVEZNA HOKEJSKA LIGA ZAGOTOVLJENA

NEGOTOVOSTI NI VEČ

Za naslov državnega prvaka se bodo borili: »Jesenice«, »Ljubljana«, »Zagreb«, Drvodeljac, Crvena zvezda in Partizan

Hokejska zveza Jugoslavije je lani v soglasju s predstavniki najboljših klubov te športne panoge odločila, da bo letos tekmovanje za naslov državnega prvaka v obliki ligaškega tekmovanja. V tej novi zvezni hokejski ligi so po sklepu imeli pravico sodelovati tile klubi: HK »Jesenice« (Jesenice), HK »Ljubljana« (Ljubljana), HK »Zagreb« (Zagreb), HK Drvodeljac (Varaždin), HK Crvena zvezda in HK Partizan (oba Beograd).

Vsi navedeni klubi bi morali do konca preteklega leta potrditi HZJ svojo udeležbo v ligi. Do konca leta pa nista prispeli prijavi Crvene zvezde in Drvodjelca. Zato je bil rok podaljšan do 6. januarja. Včeraj sta potrdila svojo udeležbo še ta dva kluba in tako bo 11. januarja steklo tekmovanje v zvezni hokejski ligi, kot je bilo predvideno. Med 11. januarjem in 5. februarjem se bodo srečala vsa moštva dvakrat. Če bo v vseh krajih led, potem enkrat na domačem in enkrat na tujem igrišču. V nasprotnem primeru pa bodo vsa tekmovanja na obeh umetnih drsališčih v Beogradu in na Jesenicah. Klubi bodo lahko izbirali na katerem igrišču žele igrati. HZJ je že napravila natančen razpored tekem in določila sodnike za posamezna srečanja.

Spored I. kolo 11.—12. jan. Jesenice : Ljubljana (sodnika Božič, Lombar), Zagreb : Drvodjelac, Partizan : Crvena zvezda, II. kolo: 15.—16. jan. Crvena zvezda : Ljubljana (ing. Milković, Radakovič), Partizan : Ljubljana (ing. Milković, Kneževič), Zagreb : Jesenice (Škrtič, dr. Tarabokolja). Drvodeljac : Jesenice (Škrtič, ing. Brixy), III. kolo: 18.—19. jan. Partizan : Zagreb, Crvena zvezda : Zagreb, Ljubljana : Drvodeljac (Gorše, Pogačnik), Jesenice : Drvodeljac (Božič, Kerkoš), IV. kolo: 22.—23. jan. Ljubljana : Crvena zvezda (Pogačnik, Lombar), Jesenice : Crvena zvezda (Božič, Kerkoš), Zagreb : Partizan, Drvodeljac : Partizan, V. kolo: 25.—26. jan. Crvena zvezda : Jesenice (ing. Milković, Kneževič), Partizan : Jesenice (ing. Milković, Radakovič), Zagreb : Ljubljana (Škrtič, ing. Brixy), Drvodjelac : Ljubljana (Škrtič, dr. Tarakobija), VI. kolo: 29.—30. jan. Partizan : Drvodjelac, Crvena zvezda : Drvodjelac, Ljubljana : Zagreb (Gorše, Lombar), Jesenice : Zagreb (Božič, Kerkoš), VII. kolo: 1.—2. febr. Ljubljana : Partizan (Lombar, Pogačnik), Jesenice : Partizan (Gorše, Božič), Zagreb : Crvena zvezda, Drvodeljac : Crvena zvezda, VIII. kolo: 5.—6. febr. Ljubljana : Jesenice (Gorše, Pogačnik), Drvodeljac : Zagreb in Crvena zvezda : Partizan).

Tekme bodo odigrane na igriščih prvoimenovanih moštev. Gostujoče moštvo, ki igra v enem mestu z dvema nasprotnikoma (Beograd), ali gostje iz Hrvatske in Srbije, ki bodo v dveh dneh odigrali tekmi proti Jesenicam in Ljubljani, lahko izbirajo prvega nasprotnika. M. Ž.

Jeseniški hokejist Klinar pred vstopom v »vrtinec« na ledeni plošči

Poljak Jankowski je na Pokjuki osvojil šesto mesto

NAMIZNOTENIŠKI TURNIR V LJUBLJANI

Tokrat Podobnik

Ljubljana, 6. jan. — Namiznoteniški turnir, ki je bil v soboto in nedeljo v Ljubljani, za memorial Štefana Strojnika, je bil nedvomno revija najboljših slovenskih namiznoteniških igralcev. Nastopilo je skoraj 60 tekmovalcev, med njimi tudi vsi najboljši. Tokrat je zmagal Podobnik (Odred), katerega zmaga je toliko bolj pomembna, ker je v finalu premagal Mariborčana Zidarja s 3:1. Le-ta je namreč premagal slovenskega prvaka Terana s 3:2 in Zajca. Podobnik pa je premagal tudi Tomažiča, in sicer s 3:0. Nedvomno sta bili Podobnikova in Zidarjeva igra lepi presenečenji tega turnirja. Za Podobnika vemo kaj zmore, toda tokrat je prekosil samega sebe. Od ostalih partij naj omenimo Tomažičevo zmago nad Kocjanom in Ojstrškovo nad Štrubljem.

V ženskem finalu je Plutova premagala Terečikovo s 3:2. Pri moških dvojicah pa sta Kocjan in Podobnik puemagala v dveh nizih Zidarja in Godino. Pri ženskih dvojicah sta Plutova in Knapova premagali Errathovo in Tumovo z 2:1.

V ekipnem moštvenem tekmovanju (14 moštev) je zmagal Odred, ki je v finalu premagal »Maribor« s 5:3, »Ljubljana« je predala v polfinalu srečanje Odredu brez upravičenega razloga. Gre predvsem za Tomažičevo nediscipliniranost, ko je pustil svoja kolega Zajca in Zadnika na cedilu. V ženski konkurenci je zmagal Triglav, ki je v finalu premagal »Ljubljano«.

Kandidati za svetovno prvenstvo

Zagreb, 5. jan. Takoj po končanem dvodnevnem turnirju v malem rokometu med mestnimi reprezentancami — v prvi skupini je zmagal Zagreb pred Pančevom in Sarajevom, v drugi pa Bjelovar pred Banjo Luko in Beogradom — je zvezni kapetan Snoj določil 23 igralcev, ki se bodo pripravljali za svetovno prvenstvo v malem rokometu. Med kandidati je tudi Papež, član ljubljanskega Odreda.

Določeni igralci se bodo 19. t. m. udeležili turnirja republik v Zagrebu, po katerem se bo število kandidatov zmanjšalo na 3 igralce. Do svetovnega prvenstva, ki bo koncu februarja v Vzhodni Nemčiji, se predvidena še naslednja srečanja: troboj Poljska : Madžarska : Jugoslavija v Varšavi, 15. in 16. februarja srečanja med A in B reprezentancami Madžarske in Jugoslavije. Od 15. do 24. februarja pa bodo skupne priprave v Zagrebu.

Tone Pogačnik

Rakova pot angleškega hokeja

(Iz razgovora s študenti Oxforda)

Nedavno so imeli jeseniški hokejisti v gosteh moštvo oxfordske univerze. Angleški hokejisti so gostovali pri nas že lansko leto in ko jih je pot tudi letos privedla na Jesenice, smo se odločili, da jih povprašamo o razmerah, ki vladajo v angleškem hokeju.

Ujeli smo jih pri kosilu v hotelu »Pošta«. Ce si pod hokejisti navadno predstavljamo krepko raščene mladeniče, širokih pleč in nekoliko tršatega tilnika, tedaj študenti stare angleške univerze niso nudili te podobe. Pri mizah so sedeli po štirje uglajeni vitki mladeniči predpisano togih drž, z obveznim metuljčkom za vratom. Po vsem videzu so bili tudi njih razgovori bolj zapeti. »Le kako prodreti ta hladni zid?« nam je rojilo po glavi, ko smo jih tako opazovali. Odločili smo se in kar prvega vprašali, kdo je njihov vodja. Ko so nam ga pokazali, smo v svoje presenečenje ugotovili, da je tudi on študent. Razložili smo mu namen svojega prihoda in kmalu smo bili v živahnem razgovoru. Ledeni oklep se je stalil in ko so ostali izvedeli za kaj gre, nas je bilo okoli mize kmalu vse polno.

Povedali so nam, da potujejo sami, brez posebnega vodstva, da kar sami skupno rešujejo vse probleme, na katere naletijo. Moštvo je sestavljeno, z izjemo dveh Angležev, iz Kanadčanov, ki študirajo v Oxfordu. Sploh pa je — kot so dejali — moštvo bolj priložnostno, saj ga sestavijo le, ko gre za »veliki« dvoboj s Cambridgeom. S pripravami za dvoboj začno pozno v jeseni, nato odigrajo nekaj ekshibicijskih tekem v Angliji ali pa gredo na turnejo na kontinent kot lani in letos. O tem, kako so potekali ti tradicionalni dvoboji, so hoteli kar vsi nekaj povedati. Toda bolj nas je zanimalo, kakšne so razmere v angleškem hokeju, kako je z amaterstvom in profesionalizmom, uvoženimi igralci in podobno.

Ko smo pogovor napeljali na to, so vsi zatrjevali, da so čisti amaterji. V to smo nekoliko podvomili, ker sta dva izmed prisotnih že prej povedala, da igrata v nekem profesionalnem moštvu in ko je pogovor nanesel na O'Neilla, sta se spomnila, da sta že pred leti igrala z njim v nekem londonskem moštvu. Toda to le mimogrede.

Angleški hokejisti tekmujejo v dveh ligah. Kvalitetnejša je profesionalna, katero bi lahko imenovali tudi kanadska ali »kupljena«, saj so igralci z redkimi izjemami uvoženi. Tudi najboljši angleški hokejisti ne igrajo v tej ligi, ker večina, ki kaže dober napredek, odpotuje v Kanado na izpopolnjevanje, ki se konča s tem, da zaradi boljših gmotnih pogojev ostanejo tam.

Daleč pa zaostaja amaterska liga. V tej igrajo res angleški ali točneje škotski klubi, ker le-ti predstavljajo večino v tej ligi. To pa zato, ker so vremenski pogoji za hokej na Otoku ugodni le na severu, medtem ko južni del ogreva topli Zalivski tok. To je tudi razlog, da med Angleži ni moč najti boljšega hokejista. Vsi pričnograti šele pozno, ko gredo lahko na umetno ploščo, igralca pa podpre klub gmotno šele tedaj, ko sme upati, da mu bo koristil. Tako je angleški hokej sedaj v stagnaciji ali bolje v nazadovanju. Lep dokaz za to je vrsta klubov, ki so v letu 1956 nehali obstajati. Celo najmočnejša kluba Wembley in Nottingham Panthers sta bila predlani v takih finančnih škripcih, da sta za vso zimo prepustila umetno drsališče revijskim skupinam, ki imajo mnogo večji obisk, kot dobre hokejske tekme. Moštvi sami sta morali na turnejo po Evropi. Lani pa jih je rešilo gostovanje odličnih sovjetskih in čeških hokejistov.

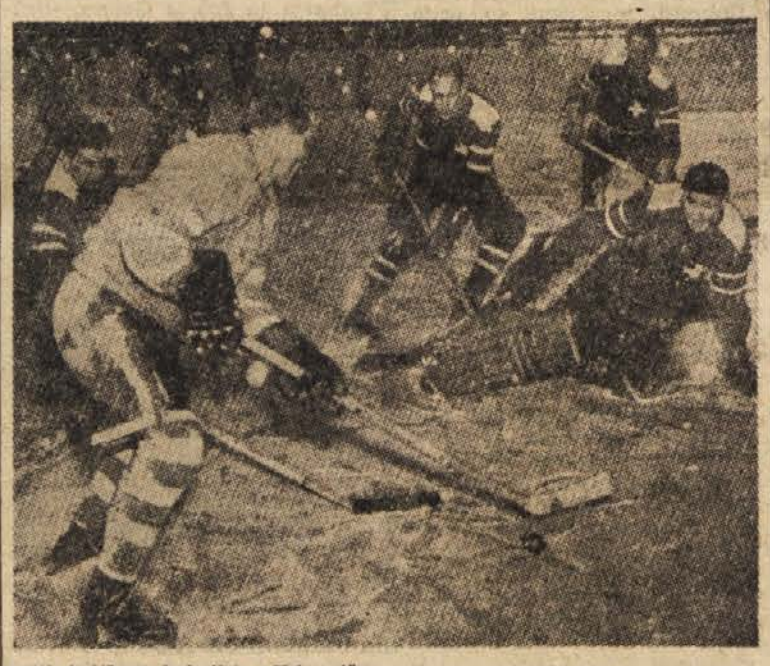

● BEOGRAD, 5. jan. (Tanjug). V prijateljskem hokejskem srečanju v Beogradu je Tašmajdan premagal Crveno zvezdo s 3:1 (0:0, 2:0, 1:1). Srečanje je bilo precej grobo.

USPEŠNA REVIJA SLOVENSKIH KOŠARKARIC

Prodor jeseniške vrste

vendar Branik še vedno najboljši — Kvaliteta ženske košarke zboljšana

Ljubljana, 6. jan. Ženske košarkarske vrste so včeraj v nadaljevanju zimskega prvenstva odigrale še finalni del prireditve. Prišlo je do večjih presenečenj. Predvsem so presenetile igralke Jesenic, katerim so vsi prisodili tretje mesto v finalu. Vsi so menili, da bodo po predtekmovanju popolnoma izčrpane in da je njihov uspeh proti rutiniranim igralkam Branika in Olimpije popolnoma izključen. Toda igra z ljubljanskimi košarkaricami je pokazala nasprotno. Že po nekaj minutah igre so Jeseničanke vodile z 10:0. Kljub temu, da so domače igralke izenačile in prišle do polčasa tudi v vodstvo, se Jeseničanke niso predale, marveč zmagale in tako dosegle največji uspeh v njihovem dosedanjem športnem udejstvovanju.

Tudi ostali dve srečanji, ki sta odločali o prvih treh mestih, sta bili zelo razburljivi, saj je Branik šele po ogorčeni borbi premagal Olimpijo in Jesenice. Ekipe, ki so se zvrstile od 4. do 8. mesta so močno izenačene. Njihov plasma je odločila spremenljiva sreča v predtekovanju in finalu. Vse so pokazale dokaj pomanjkljivo tehniko in začetniške napake.

Nedeljsko zimsko prvenstvo so sodili že po novih pravilih. To je precej begalo igralke, ki pogosto niso dojemale sodniških odločitev. Kljub vsem negativnim stranem prireditve (mrzla dvorana, štiri tekme v enem dnevu), pa so tekmovalke pokazale veliko požrtvovalnost in vnemo v vseh tekmah. Zlasti pa je treba pohvaliti zgledno športno vedenje. Tudi številčna udeležba klubov je razveseljiva. Upamo, da bo ta prireditev postala tradicionalna in da bodo slovenskim košarkaricam v bodoče na podobnih tekmovanjih nudili ugodnejše pogoje, ki jih pri svoji kvaliteti in prizadevanju gotovo zaslužijo.

REZULTATI

Na turnirju je trener za sestavo reprezentance Brumen določil tudi kandidatke za sestavo reprezentance, ki bo nastopila na Pokalu republik na Cetinju. V poštev pridejo naslednje tekmovalke: Mrak, Dermastia, Jeglič, Novak, Preša, Markovič (Olimpija), Kac, Gorup, Preac, Štajmec, Mirnik, Černe (Branik), Polka in Šmid (Jesenice).

Rezultati: Odred — Rudar 32:19 (16:12), Triglav — Celje 34:23 (23:13), Ljubljana — Celje 17:15 (12:8), Ljubljana — Triglav 24:15 (13:3), Jesenice — Olimpija 43:40 (16:23), Branik — Olimpija 44:42 (27:21), Branik — Jesenice 46:31 (22:21). Končni vrstni red Branik, Jesenice, Olimpija, Ljubljana, Triglav, Celje, Odred, Rudar.

Z. Berdajs

Brzojavke

— SIDNEY, 6. januarja. (UP) V Sidneyu je bilo tekmovanje v plavanju za prvenstvo New Walesa. Lorraine Crapp je 220 y prosto preplavala v času 2:21,4, kar je le za 2,3 sekunde slabše od njenega svetovnega rekorda. Nizozemska plavalka Cockie Gastelaars pa je plavala v času novega evropskega rekorda 2:22,8. Boljši rezultat je od evropskih plavalk dosegla leta 1938 danska plavalka Hveger — 2:21,7, ki pa ne ustreza novim pravilom.

— UDINE, 6. januarja. (Tanjug) Po zmagi na turnirju v Torinu so košarkarice Crvene zvezde igrale v Udinah proti domačemu klubu Udinese ter zmagale z 51:39 (21:23).

— BAGDASTEIN, 6. jan. (Reuter) Za svetovno prvenstvo v alpskem smučanju, ki bo v Badgasteinu od 2. do 9. februarja, je prijavljenih 200 tekmovalcev iz 26 držav ter okoli 40.000 gledalcev. V Badgasteineu in njegovi najbližji okolici pa bo moč nastaniti le 30.000 ljudi.

TURNIR V HASTINGSU

Gligorić premagal Blaua

Hastings, 6. jan. — Na mednarodnem šakovskem turnirju v Hastingsu so igrali prekinjene partije iz VI. kola. Gligorić je premagal v 55. potezi Švicarja Blaua po pet in pol ure trajajoči igri. Madžar Kluger pa je premagal Angleža Penrosea v 61. potezi.

SKOKI V SALZBURGU

Spet Recknagel

Salzburg, 6. jan. — Danes je bilo na skakalnici pri Salzburgu veliko tekmovanje v smučarskih skokih v okviru tako imenovane avstrijsko-nemške skakalne turneje. Kakor včeraj v Innsbrucku je tudi danes zmagal Helmuth Recknagel (V. Nemčija), ki mu je to že tretja zmaga na tej turneji. Recknagel je dosegel 218 točk (skoka 54 in 58,5 m). Na drugo mesto se je plasiral Harry Glass (Vz. Nemčija) z 216,5 (53,5 in 55,5), na tretje pa Sakadze (SZ) 210,5 (52,5 in 56 m).

TUDI V INNSBRUCKU LANGUS NAJBOLJŠI JUGOSLOVAN

Innsbruck, 6. jan. — Na mednarodnem tekmovanju v smučarskih skokih v Innsbrucku, na katerem je zmagal Recknagel (V. Nemčija), se je kot najboljši Jugoslovan plasiral Jože Langus na 35. mesto s skokoma 61 in 57 m ter 181,5 točkami. Jože Zidar je bil 40. — 170,5 (60 in 62,), Krznarič 41. — 175.5 (57 in 59).

POKAL EVROPSKIH NOGOMETNIH PRVAKOV

Spored četrtfinala

Paris, 6. jan. — Evropska nogometna zveza je danes določila spored četrtfinalnih srečanj letošnjega tekmovanja za pokal evropskih nogometnih prvakov: Manchester United : Crvena zvezda 14. januarja v Manchestru in 5. februarja v Beogradu, Real Madrid : Sevilla 23. januarja v Madridu in 6. marca v Sevilli, Ajax : Vasas 5. februarja v Amsterdamu in 26. februarja v Budimpešti, Borussia : Milano 12. februarja v Dortmundu, drugi termin še ni določen.

Kratki razgovori

Pretekel je 40.000 km

Pri Lescah smo se znebili megle. Letališče je bilo pusto in prazno. Naš Willis je zavil proti Bledu. Rahlo nakodrana gladina jezera, prazne ulice, zagrnjena okna v hotelu. Nikjer žive duše. Kakšna razlika med Bledom poleti in zdaj. Pa kaj bi, saj ni ledu, ni snega. Celo smučarji-tekači so morali sredi zime pohiteti na Pokljuko, da bi tam našli skromno snežno odejo.

Jezeru smo obrnili hrbet in hiteli naprej brez prestanka.

Nenadoma je šofer pritisnil na zavoro. »Willis« je še nekaj metrov drsel po poledeneli cesti. Ustavili smo se. Sredi ceste je stal možakar in nam mahal z roko.

»Imate morda prosto mesto?«

Spoznali smo Toneta Pogačnika, nekdanjega državnega reprezentanta in prvaka v smučarskih tekih, zdaj pa trenerja našega tekaškega naraščaja.

Kdo bi odklonil to prošnjo? Stisnili smo se in kmalu smo našli prostor za Toneta ter z njim nadaljevali vožnjo proti Pokljuki.

»Zvečer potujem z našimi dekleti v Grindelwald. Tam bodo vsakoletne tekme tekmovalk v tekih in alpskih disciplinah. Zato bi rad še pred odhodom videl Maro Rekar, Amalijo Belaj in Nado Birkovo na tekmi na Pokljuki. Tako jim bom morda potem na nenadnem evropskem prvenstvu v Grindelwaldu s svojimi nasveti bolj koristil. Paziti moram, da se ne bodo zamazale'. Menim, da bo tudi v Švici takšen sneg kot je na Pokljuki, nam je dejal Tone Pogačnik, potem ko smo ga vprašali, zakaj gre na Pokljuko.

»Je pričakovati uspeh naših tekmovalk v Grindelwaldu?«

»Mesta pri vrhu so že oddana za tiste, ki so letos že dlje časa trenirale na snegu. Naše tekmovalke pa imajo za seboj šele nekaj kilometrov. Rekarjeva in Belajeva sicer marljivo trenirata, toda Birkova... Ta tekmovalka živi v prepričanju, da ji je mesto v reprezentanci zagotovljeno. Tretje tekmovalke res nimamo. To je naša rakova rana«.

Potem, ko smo govorili tudi o naših najboljših tekačih, smo vprašali Toneta Pogačnika, koliko kilometrov je pretekel v letih, ko je še aktivno tekmoval.

»Tekmovati sem začel leta 1934, prenehal pa leta 1954. Skoraj vsako leto sem pretekel čez 2000 km, in sicer blizu 1000 km na smučeh, približno toliko pa tudi po suhem. Tako menim, da sem v 20 letih pretekel več kot 40.000 km«, nam je odvrnil.

Kdo je bil naš najboljši tekač?

»Smolej. Le-ta je dosegel najlepše uspehe na mednarodnih tekmovanjih. To so bili zlati časi našega smučanja. Zemva, Smolej, Knific, Kordež.«

»In Tone Pogačnik«, smo dopolnili njegov odgovor.

Avtomobil je zavil proti »Sport hotelu« na Pokljuki, ki se je kopal v prvih jutranjih sončnih žarkih.

E. G.

FRANK HARPER

Newyorške NOČI

7 DETEKTIVSKI ROMAN.

V Rothovi delovni sobi so bila vsa tri okna še vedno zagrnjena. Pri mizi je ležal na tleh zraven lakastih čevljev Rothov smoking. Televizijsko platno je bilo še vedno osvetljeno. Nihče ni izključil aparata. Pogledal sem na divan, kjer je ponoči ležal Roth. Streslo me je. Divan je bil prazen, mrtveca ni bilo na njem.

To spoznanje je bilo prehudo celo za moje živce. Roth, ki sem ga ubil sredi noči, je takrat ležal na divanu, kakor da spi. Ko so moji ljudje dobili sporočilo o Rothovi smrti, so takoj prišli in niso ničesar spreminjali. Zdaj pa je bila soba na prvi pogled prazna.

Kaj se je zgodilo z Rothovim truplom? Ta misel me je prevzela tako silovito, da so mi klecnila kolena. Nepremično sem stal in se oziral po sobi, dokler se nisem ustavil na Napoleonovem prestolu. Kot kriminalist sem videl že marsikaj. Videl sem prizore, pri katerih so se onesveščali celo preizkušeni kriminalisti, jaz pa sem bil vedno neobčutljiv kot kamen. Zdaj pa... Zdaj so se mi tresla kolena.

Roth je sedel na Napoleonovem prestolu. Naslanjal se je na žametno blazino, na glavi pa je imel malce postrani z diamanti okrašeno krono cesarice Josephine. Na pol priprte oči so bile globoko v jamicah, na vratu pa sem že od daleč opazil modrikasto-črne podplutbe. Zaradi pramena las, ki mu je visel na čelo, in roke, ki je bila zataknjena za črno pižamo, je bilo truplo res nekoliko podobno Napoleonu.

»Lepi Fedor,« se je za mojim hrbtom oglasila Mac. Čeprav je bila sicer zelo nežna, se je že zdavnaj navadila na takšne prizore.

K meni je prišel policijski zdravnik: »Kaj pravite k vsemu temu, šef?«

»Za sedaj ničesar... Ali ste že ugotovili vzrok smrti?«

Zdravnik, starejši možakar z bogatimi izkušnjami, je porinil mrtvemu Rothu toplomer v usta, nato pa se je počasi oglasil: »Zadavljen...«

Tega nikakor nisem pričakoval, zato sem odkimal: »Dvomim.«

»Poglejte, tu se poznajo sledovi davljenja,« je rekel zdravnik.

»Ali so to res sledovi davljenja? Morda so modre lise posledice smrtnega boja,« sem hotel ugovarjati.

»Nikarte ne, to ne more biti, izključeno,« je naglo povedal zdravnik.

»Na vratu ni opaziti prstnih odtisov,« sem rekel.

»Prepričan sem, da jih bomo našli v laboratoriju. Rabili bomo malo vodikovega superoksida. Stavim, da so tega Rotha najprej do krvi pretepli, potem pa so ga zadavili,« je povedal zdravnik.

»To mi nikakor ne gre v glavo,« sem rekel in je le še malo manjkalo, pa bi bil privzdignil rokav mrličeve pižame in zdravniku pokazal vbodljaj z iglo na podlehtnici.

»Zakaj ne verjamete, da so Rotha zadavili?« je vprašal zdravnik, njegovo vprašanje na mi ni bilo nič kaj všeč. Prav tako mi ni ugajal način, kako me je ta stari praktik ves čas gledal.

»Kdaj je nastopila smrt?« sem naglo vprašal, zdravnik pa je potegnil toplomer iz Rothovih ust.

Potem ko nastopi smrt, se telesna temperatura zniža vsako uro približno za stopinjo. To in padec pritiska posredujeta strokovnjaku natančen odgovor.

»Po polnoči. Ure za sedaj ne morem povedati. Ali želite še kaj, šef?« me je vprašal zdravnik.

»Ne, hvala! Sicer pa, nekaj bi še rad vprašal. Zanima me, ali v laboratoriju pregledate tudi vsebino želodca?«

»Čemu to? Jamčim vam, da v tem primeru ne gre za zastrupitev,« je odgovoril zdravnik.

»Vaše jamstvo mi ne zadostuje. Tudi konjak in oba kozarca je treba skrbno pregledati. Prosim vas, pošljite mi o tem izčrpno poročilo,« sem mu naročil.

»Kriminalisti vedno iščete zapletljaje, celo takrat, kadar je zadeva na moč preprosta!« je jezno vzkliknil zdravnik in naglo odšel.

Nad fotoaparatom policijskega fotografa se je močno zabliskalo, isti trenutek pa sem zaznal zraven sebe tih glas:

»Kaj misliš, Kelly, o moji domnevi? Ali bi Rotha lahko zadavila ženska?«

»O, zdravo, Leslie!« sem živahno spregovoril, ko sem tik ob sebi opazil debelušnega moškega, ki je izgovoril to vprašanje. To je bil Leslie Tight, ravnatelj newyorškega urada zvezne policije, ki je nastopala vedno pri večjih zadevah. Med te je sodila tudi Rothova smrt.

Z zvezno policijo smo vselej odlično sodelovali, čeprav so Tigthovi in moji ljudje tekmovali med seboj.

»To svojo domnevo lahko vržeš med smeti,« sem mu rekel.

»Zakaj ti ni všeč?« je hotel vedeti.

»To je lahko storil le moški. Po zdravnikovem mnenju so Rotha najprej pošteno pretepli, tega pa ženski ne moreš pripisovati...«

»Ali se spominjaš zadeve Kitty Swift?« me je vprašal.

»Ta pa je bila poklicna rokoborka,« sem mu odgovoril.

»Kelly, verjemi mi, da pri vsem tem vendarle gre za žensko. Dokažem ti, da je imela ženska prste vmes.«

»Kako?« S kozarcem konjaka? S čašo, na kateri se poznajo sledovi rdečila?« sem ga vprašal.

»Ne, ne, ne s tem,« je odgovoril.

»S čim torej?« sem silil vanj.

»Na divanu sem našel dvoje zanimivih drobnih reči...« mi je rekel, me potrepljal po rami in mi stisnil roko. Imel je navado, da je človeku vsaj pol minute stresal desnico. To je bilo zanj znamenje prisrčnosti in topline. Mene je imel še posebno v čislih.

»Če ti je prav, Kelly, bova skupaj strla ta trdi oreh,« je dejal z blagim glasom, ki ni bil prav nič v skladu z njegovo močno postavo.

»Prav rad, Leslie, stara prijatelja sva, mnogo trdih orehov sva že strla,« sem odgovoril in se mu zazrl v obraz z debelim podbradkom. Mož je bil skoraj povsem plešast, le tu in tam mu je štrlel na temenu kak las. Na sencih so bili lasje sivi, na visokem čelu je imel pege, njegove oči pa so gledale jasno, ostro in zvijačno kot oči roparske zveri.

DNEVNE NOVICE

Geografsko društvo Slovenije vabi na diskusijski sestanek Odseka za znanstveno delo, ki bo v petek, 10. januarja 1958 ob 19.30 v prostorih Geografskega inštituta na univerzi. Nadaljevali bomo z razgovorom o navodilih za proučevanje geografije mest, ki jih je sestavil tovariš Igor Vrišer.

PREDAVANJA

Prirodoslovno društvo v Ljubljani vabi na predavanje prof. dr. ing. France Avčina: »Slovenija v barvah« (ponovitev in dopolnjeno z novimi slikami). Predavanje, spremljano z barvnimi diapozitivi, bo danes ob 20. uri v prirodoslovni predavalnici na univerzi, vhod z Gosposke ulice.

KONCERTI

Godalni kvartet Parrenin iz Pariza bo koncertiral jutri, v sredo, za belj abonma. Kvartet, ki je prejel dve veliki mednarodni nagradi za komorno glasbo v Ženevi in Parizu slovi kot izredni interpret Mozarta in Debussyja. Nekaj vstopnic je še v prodaji.

V petek 10. t. m. koncert za rumeni abonma — solist Bernard Flavigny iz Pariza, dirigent Klaro Mazzeit. Spored: Aleksander Lajovic »Adagio«; Mozart »Koncert za klavir in orkester v Es-duru«; Dvořak »VII. Simfonija«.

GLEDALIŠČA

DRAMA

Torek, 7. jan. ob 20: Denger: »Minuto pred dvanajsto«. Premiera. Izven. (Predstava bo v Eksperimentalnem gledališču v Križankah).

Sreda, 8. jan. ob 15: Goodrich-Hackett: »Dnevnik Ane Frank«. Zaključena predstava za osemletke Kranj.

Četrtek, 9. jan. ob 19.30: O'Neill: »Dolgega dneva potovanje v noč«. Abonma K.

Petek, 10. jan. ob 15.30 O'Neill: »Dolgega dneva potovanje v noč«. Abonma Petek popoldanski. (V vlogi Edmunda bo nastopil Danilo Benedičič);
ob 20: Benavente-Miklavc: »Krišpin«. Miklavc: »Tri pantomine«. Premiera. Izven.

Sobota, 11. jan. ob 15: Goodrich-Hackett: »Dnevnik Ane Frank«. Zaključena predstava za razne šole izven Ljubljane;
ob 19.30: Shakespeare: »Ukročena trmoglavka«. Izven in za podeželje. (Katarina Duša Počkajeva).

Nedelja, 12. jan. ob 15: Benavente-Miklavc: »Krišpin«. Miklavc: »Tri pantomime«. Izven in za podeželje;
ob 19.30: Axelrod: »Sedem let skomin«. Izven in za podeželje;
ob 20: Denger: »Minuto pred dvanajsto«. Izven in za podeželje. (Predstava bo v Eksperimentalnem gledališču v Križankah).

Za tekoči teden je Drama SNG pripravila kar dve novi premieri, obe iz svojega izrednega eksperimentalnega repertoarja. V gledališču v krogu bo drevi prvič pri nas uprizorjena monodrama sodobnega nemškega pisatelja Freda Dengerja »Minuto pred dvanajsto« v igralski interpretaciji Elvire Kraljeve in v režijski in scenski postavitvi Mileta Koruna, ki mu je ta režija režiserski debut v Drami SNG.

V petek, dne 10. januarja bo v Drami premiera in krstna uprizoritev svojevrstnega izvirnega gledališkega dela, katerega avtor in izvajalec je dramski igralec Branko Miklavc. Predstava obsega dva dela. V prvem Branko Miklavc brez partnerjev igra vlogo Krišpina (ustrezna predelava Benaventejeve komedije »Ideali in koristi« je tudi njegovo delo), v drugem delu pa izvaja tri svoje izvirne pantomime. Režijsko vodstvo predstave je v rokah ing. arch. Viktorja Molke, ki je prispeval tudi sceno. Kot solist na flavti sodeluje Boris Campa.

Občinstvo posebej opozarjamo, da je premiera in vse nadaljnje predstave »Minuto pred dvanajsto« v dvorani Eksperimentalnega gledališča v Križankah, »Krišpin« in »Tri pantomime« pa na matičnem odru v Drami.

Predprodaja vstopnic za predstave v Eksperimentalnem gledališču v Križankah je vsak dan od 10. do 12. dopoldne pri blagajni v Križankah in dve uri pred predstavo istotam.

Vse predstave Eksperimentalnega gledališča bodo samo izven abonmaja.

OPERA

Torek, 7. jan. ob 19.30: Giordano: »Andrèe Chenier«. Gostovanje baritonista Karla Kamuščiča v vlogi Gerarda. Abonma red F. (Sedeži tudi v prodaji).

Sreda, 8. jan. ob 19.30 Janaček: »Jenufa«. Abonma red A. (Vstopnice tudi v prodaji).

Četrtek, 9. jan. ob 19.30: Giordano: »Andrèe Chenier«. Abonma red C. (Sedeži tudi v prodaji).

Petek, 10. jan. zaprto.

Sobota, 11. ob 19.30: Kogoj: »Crne maske«. Abonma red H. (Sedeži tudi v prodaji).

Nedelja, 12. jan. ob 19.30: R. Strauss: »Adriadna na Naksosu«. Premiera. Izven. (Vstopnice v prodaji od srede, 8. jan. od 17 dalje).

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža

Sreda, 8. jan. ob 20: »Večer v čitalnici«. Abonma LMS II.

Četrtek, 9. jan. zaprto.

Petek, 10. jan. zaprto.

Sobota, 11. jan. ob 20: Dürrenmatt: »Obisk stare gospe«. Premiera. Izven.

Nedelja, 12. jan. ob 15: Cehov: »Striček Vanja«. Abonma nedelja popoldanski. Vstopnice so tudi v prodaji;
ob 20: Evreinov: »Komedija o sreči«. Izven.

EKSPERIMENTALNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Torek, 7. jan. ob 20: Fred Dengen: Minuto pred dvanajsto«. Monodrama v treh dejanjih. — Premiera. Izven.
Gostovanje eksperimentalne repertoarne skupine Drame SNG.

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »UNION«

Francoski barvni film

»Svet tišine«

Tednik: F. N. št. 1. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 je matineja istega filma. Prodaja vstopnic od 9—11 in od 14 dalje.

KINO »KOMUNA«

Jugoslovanski film

Krvava srajca

Tednik: F. N. št. 1. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Prodaja vstopnic od 9 do in od 14 dalje. Danes zadnjikrat!

KINO »SLOGA«: amer. barvni film »Čaj za dva«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Danes zadnjič!

KINO »VIČ«: angl. film »Joči, ljubljena dežela«. Predstave ob 15, 17, 19 in 21.

Prodaja vstopnic v obeh kinematografih od 9—11 in od 14 dalje.

MLADINSKI KINO LM, Kotnikova 8: nemški film »Strup v zoološkem vrtu«. Predstavi ob 10 in 15.

KINO LITOSTROJ«: amer. barv. film »Velika nagrada«. Predstava ob 20.

KINO »TRIGLAV«

Angleški film

»MADLENA«

Tednik. V glavni vlogi Ann Todd in Norman Wooland. Predstave ob 16, 18 in 20. uri. Prodaja vstopnic od 15 dalje. Prodaja vstopnic od 14. ure dalje.

KINO »ŠIŠKA«

Ameriški barvni film

»Rdeče podveze«

V glavni vlogi Rosemary Clooney in Jack Carson. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14. ure dalje.

Še je čas

DA POSTANETE NAŠ NAROČNIK, ZA VAS SMO PRIPRAVILI

bogate nagrade

ŽREB BO 15. MARCA RAZDELIL MED NAROČNIKE »LJUDSKE PRAVICE«

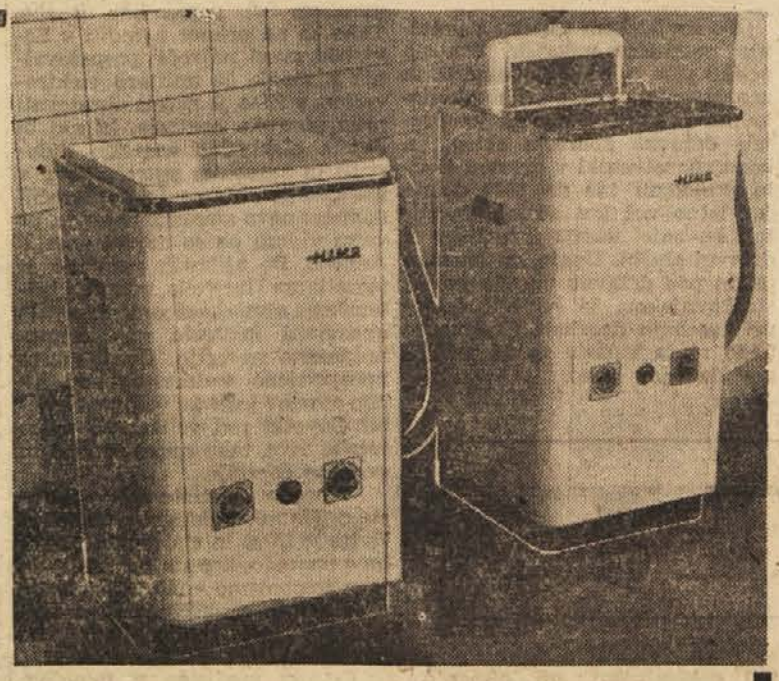

4 mopede znamke »Colibri« — 2 pralna stroja »HIMO« — 3 hladilnike — električni štedilnik — 8 Rogovih koles, med njimi 4 športna in še nekaj drugih lepih nagrad

IZPOLNITE NAROČILNICO NA ZADNJI STRANI IN JO POŠLJITE UPRAVI »LJUDSKE PRAVICE«

RADIO LJUBLJANA

Spored za torek, 7. januarja

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 22.00, 22.55

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30—6.40 Reklame — 6.40—6.45 Naš jedilnik — 8.05 Zaigrajmo in zapojmo z našimi narodnimi solisti in ansambli — 8.35 Orkestralne miniature — 9.00 Zabavni mozaik — 9.30 Slavni virtuozi vam igrajo — 10.10 Igramo za vas! — 11.00 Edward Lalo: Simfonija v G-duru — 11.30 Za dom in žene — 11.45 Trije valčki Johanna Straussa — 12.00 Poje Ljubljanski komorni zbor p. v. Milka Škoberneta — 12.30 Kmečka univerza — Jože Kregar: Olepšajmo slovensko vas — 12.40 Antonin Dvořak: 4 slovanski plesi — 13.15 Melodije z Broadwaya — 13.30 Pester operni spored — 14.20 Za otroke — Charles G. Roberto: Jones Rjavček in losi — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15.40 Potopisi in spomini — Lojze Krakar: Ljudje in kraji na Poljskem — 16.00 Za ljubitelje in poznavalce (Orkester Slovenske filharmonije dirigira Samo Hubad) — 17.10 Naj se vam sami predstavljajo... (ansambli in solisti v sporedu zabavne glasbe) — 17.40 Mali cocktail z orkestrom Roberta Farnona — 18.00 Športni tednik — 18.30 Iz zakladnice jugoslovanskih samospevov — 18.45 Domače aktualnosti — 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Koncert Slovenskega okteta — 20.30 Radijska igra — Albert Camus: Obsedno stanje (ponovitev) — 21.33 Zabavna revija z orkestrom Johny Douglas — 22.15 Tennessi Ernie Ford — najpopularnejši ameriški pevec popevk — 22.40 Obisk v studiu 13 (igra Mojmir Sepe s svojim ansamblom)

II. PROGRAM
(na valu 202,1 m in 98,9 mHz)

14.00 Za vsakogar nekaj iz arhiva zabavne glasbe — 15.10 Ljubljanska kronika in obvestila — 15.25 Pojo otroški in mladinski zbori — 15.45—16.00 Filmska kronika

22.15—23.00 Iz sodobne angleške simfonične glasbe

VESTI IZ KRANJA

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

Torek, 7. jan. ob 20: Izven. Premiera DPD Svoboda Center, Stuart Oliver: »Čudovite pustolovščine«. Komedija v treh dejanjih.

Četrtek, 9. jan. ob 20: Izven, Stuart Oliver: »Čudovite pustolovščine«. Komedija v treh dejanjih.

Sobota, 11. jan. ob 16: Izven, D. Gorinšek: »Rdeča kapica«.

Nedelja, 12. jan. ob 16: Izven in za podeželje, Stuart Oliver: »Čudovite pustolovščine«. Komedija v treh dejanjih.

KINO

»STORZIČ«: nemško-jugoslovanski film »Dekleta in fantje«. Predstave ob 16, 18 in 20.

»TRIGLAV«: jugoslovanski film »Veliki in mali«.

Z BLEDA

KINO

»BLED«: ameriški film »Upornik«. Predstava ob 20.

Vesti z Jesenic in okolice

KINO

»RADIO«: amer. barvni cinem. »Trije novčiči v vodnjaku«. Predstavi ob 18 in 20.

»PLAVŽ«: ameriški film »Vzhodno zahodna stran«. Predstavi ob 18 in 20.

Na Jesenicah so v času od 17. decembra 1957 do 30. decembra 1957 rodile: Košir Ana, gospodinja iz Hrušice — deklico, Rudolf Hedvika, gospodinja z Jesenic — dečka, Dornik Marija, gospodinja z Bleda, Račica — deklico, Štern Amalija, učiteljica iz Žirovnice — deklico, Branc Frančiška, gospodinja iz Hrušice — dečka, Benedičič Martina, gospodinja iz Prezrenj — dečka, Rogan Marija, gospodinja z Jesenic — deklico, Gorenčič Katarina, delavka iz Begunj — deklico, Zupanc Marija, kuharica z Bleda, Grad — dečka, Kobal Dragica, tov. delavka iz Sela pri Žirovnici — dečka, Trojar Majda, delavka iz Boh. Bistrice — deklico, Janša Ljudmila, gospodinja iz Zasipa — deklico, Pintar Bernarda, gospodinja iz Hrušice — deklico, Skrt Frančiška, delavka iz Boh. Bistrice — deklico, Vidic Zofija, uslužbenka z Jesenic — dečka, Kastelec Marija, tov. delavka iz Sela pri Žirovnici — deklico, Potočnik Ivanka, gospodinja iz Rovt pri Podnartu — deklico, Sprinčnik Angelca, pletilja iz Žirovnice — dečka, Zupanc Danica, delavka iz Lancovega — deklico, Cuznar Miroslava, uslužbenka z Bleda, Grad — deklico, Čemerikič Dragica, uslužbenka z Jesenic — dečka, Peternel Zinka, uslužbenka iz Dovjega — dečka, Kozmus Vanda, gospodinja z Jesenic — deklico, Oblak Justi, tkalka iz Lesc — dečka, Križaj Valentina, nameščenka z Jesenic — dečka, Škabelj Štefanija, uslužbenka iz Hrušice — dečka, Kočar Julijana, delavka iz Boh. Bistrice — deklico, Bašelj Jožica, gospodinja iz Radovljice — dečka, Justin Francka, gospodinja z Jesenic — dečka, Kavs Marija, gospodinja iz Soče — dečka, Simčič Vera, uslužbenka 'z Tolmina — deklico, Knafelj Jožica, gospodinja iz Podhoma — dečka, Sokilič Marija, gospodinja iz Sela pri Bledu — deklico, Krivc Marija, gospodinja z Jesenic — deklico, Travljanin Fatima, gospodinja z Jesenic — deklico, Čufer Amalija, gospodinja iz Podbrda — deklico, Bajc Ema, gospodinja z Bleda-Želeče — dečka, Čop Anica, gospodinja iz Krnice — deklico, Papler Antonija, gospodinja iz Dobravice — deklico, Bokša Frančiška, gospodinja iz Most — deklico, Dolinar Štefka, tov. delavka z Jesenic — deklico in Purgar Frančiška, gospodinja iz Dovjega — deklico. Srečnim mamicam čestitamo!

Umrli so na Jesenicah: Uršič Zorica, otrok, stara pol leta, z Jesenic, Gosposvetska št. 53; Romšak Ivan, osebni upokojenec, star 76 let, nazadnje bivajoč v Kranju, Zlato polje št. 8; Smrekar Katarina, gospodinja, stara 50 let, nazadnje bivajoča v Kropi št. 56; Mateveber Gabrijel, invalid. upokojenec, star 39 let, nazadnje bivajoč v Škofji Loki, Šolska ul. št. 6; Habjan Franc, osebni upokojenec, star 71 let, nazadnje bivajoč v Kropi št. 43. Svojcem naše sožalje!

Poskusite novo, svetlo in temno

„UNION“ PIVO

VESTI IZ TRBOVELJ

KINO

»DELAVSKI DOM«: ameriški kriminalni film »Padli angel«.

CELJSKE VESTI

KINO

»UNION«: ameriški barvni film »Divja leta«.

»METROPOL«: italijanski film »Vrnitev v življenje«.

MARIBORSKE VESTI

DEŽURNA LEKARNA:

Torek, 7. jan., lekarna »Tabor«, Trg Revolucije 3.

Sreda, 8. jan., lekarna »Melje«, Meljska c. 2.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Torek, 7. jan. ob 15.30: Kreft: »Celjski grofje«. Red ZIS.

Sreda, 8. jan. ob 19.30: Verdi: »Aida«. Red LMS-3.

KINO

»UNION«: amer. barv. cinem. film »Sedeči bik«.

»PARTIZAN«: amer. barv. film »Maščevalec iz Dallasa«.

»UDARNIK«: amer. barvni film »Zgodba o Glennu Millerju«.

IZ PTUJA

KINO

»PTUJ«: nemški črno-beli film »Dokler boš z menoj«.

IZ MURSKE SOBOTE

KINO

»PARK«: ameriški film »Pot v Cariboo«. Predstavi ob 17.30 in 20.

Četrtek, 9. jan. ob 20.

Četrtkovi kulturni razgovori Ivan Potrč: »Sodobno založništvo«.

Vstopnice so na razpolago pri gledališki blagajni od 10—12 in dve uri pred predstavo. Rezervacije na telefon 22-011.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE MARIONETE

Levstikov (Šentjakobski) trg št. 2

Četrtek, 9. jan. ob 17: F. Milčinski: »Zvezdica Zaspanka«.

Sobota, 11. jan. ob 17: L. Novy-V. Taufer: »Mojca in živali«;
ob 20.30 L. Novy-V.Taufer: »Mojca in živali«. Za odrasle.

Nedelja, 12. jan. ob 11: V. Cinybulk-Dežman: »Igračke na cestah«;
ob 15: F. Bevk: »Lenuh Poležuh«.

ROČNE LUTKE
Resljeva c. 36

Nedelja, 12. jan. ob 17: W. Karsch-J. Pengov: »Težave Peteršiljčkove mame«.

Prodaja vstopnic od torka dalje vsak dan od 10. do 12. ure na upravi Resljeva c. 36, tel. 32-020 in pol ure pred začetkom vsake predstave pri gledališki blagajni.

Kdo jo pozna?

Dne 31. decembra 1957 ob 12.30 so v Savi pri Tomačevem našli truplo neznane utopljenke, stare okoli 25 do 35 let, visoke 165 cm. Oblečena je bila v sivovijoličast nekoliko črtast zimski plašč, svetlo modro obleko brez rokavov z okroglim izrezom pod vratom, svilen šal petrolejsko zelene barve, pod obleko je imela črn pulover z dolgimi rokavi v obliki »miki« majce, na nogah dolge rjave bombažne nogavice, pod njimi pa nylonke, svilene hlačke, okoli pasu dva pasa, enega za nogavice in drugega za mesečne vložke, brez čevljev.

V vodi je bila največ 24 ur. Kdor jo pozna, prosimo, da o tem obvesti TNZ Ljubljana, tel. št. 02.

Umrl je moj mož, brat in stric

DRAGO MIKUŠ

podpolkovnik v pokoju

Pogreb bo v sredo, 8. januarja 1958 ob 15. uri iz Krištofove mrliške vežice na Žalah.

Žalujoča žena Kleopatra in sestra Kristina Mikuš in ostalo sorodstvo.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo žalostno vest, da je preminul v starosti 73 let naš predragi mož, oče, stari oče in stric

JOŽE RASPOTNIK

strojevodja v pokoju

Pokojnika bomo spremili na zadnji poti v sredo ob 15. uri izpred hiše žalosti na Vodenski cesti 5.

Trbovlje, 6. januarja 1958.

Žalujoči: žena Ana, sinova Slavko in Franci ter hčerka Hilda z družinami.

TELEFONISTKO

za delo v popoldanskih urah sprejmemo. Nastop službe takoj. Ponudbe pošljite na upravo »Ljudske pravice«, Ljubljana, Trubarjeva cesta 24.

Gorenjska oblačilnica Kranj

podjetje za proizvodnjo modne in športne konfekcije

obvešča cenjene odjemalce, da posluje njena prodajalna v Kranju zopet na

Cankarjevi cesti 10

v novo urejenem trgovskem lokalu.

Priporoča se z bogato izbiro konfekcije po zmernih cenah. Z novim letom nudi cenjenim strankam tudi damske obleke najnovejših krojev.

DROBNI OGLASI

SPREJMEMO: strojne in elektrotehnike, stenodaktilografe, strojepiske, finančne in materialne knjigovodje s popolno srednjo šolo in nekaj prakse. Ponudbe poslati pod šifro »515«.

NA STANOVANJE in vso oskrbo v hiši vzamem dijaka, vajenca ali pomočnika izven kovinske stroke. Naslov v Podružnici Ptuj.

Znamka za 10 din

Uprava

»LJUDSKE PRAVICE«

Ljubljana

Petkovškovo nabrežje 25

Poštni predal 42

Odrežite in nam pošljite

List izdaja in tiska Časopisno založniško podjetje »Ljudska pravica«. Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6, telefon 39-181. — Notranjepolitična gospodarska rubrika Nazorjeva 12/II, telefon 20-507 in 22-621 — Kulturna rubrika Kopitarjeva 6/III, telefon 31-357 — Uprava Trubarjeva ulica 24, telefon 22-491 in 22-492 — Naročninski oddelek Petkovškovo nabrežje 25, telefon 22-494 — Oglasni oddelek Kopitarjeva ulica 4, telefon 31-358 — Poslovalnica na Titovi cesti 15, telefon 22-322 — Mesečna naročnina 250 din, za tujino 500 din — Tekoči račun 60-KB-6-Ž-1393
Poštni predal 42 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo

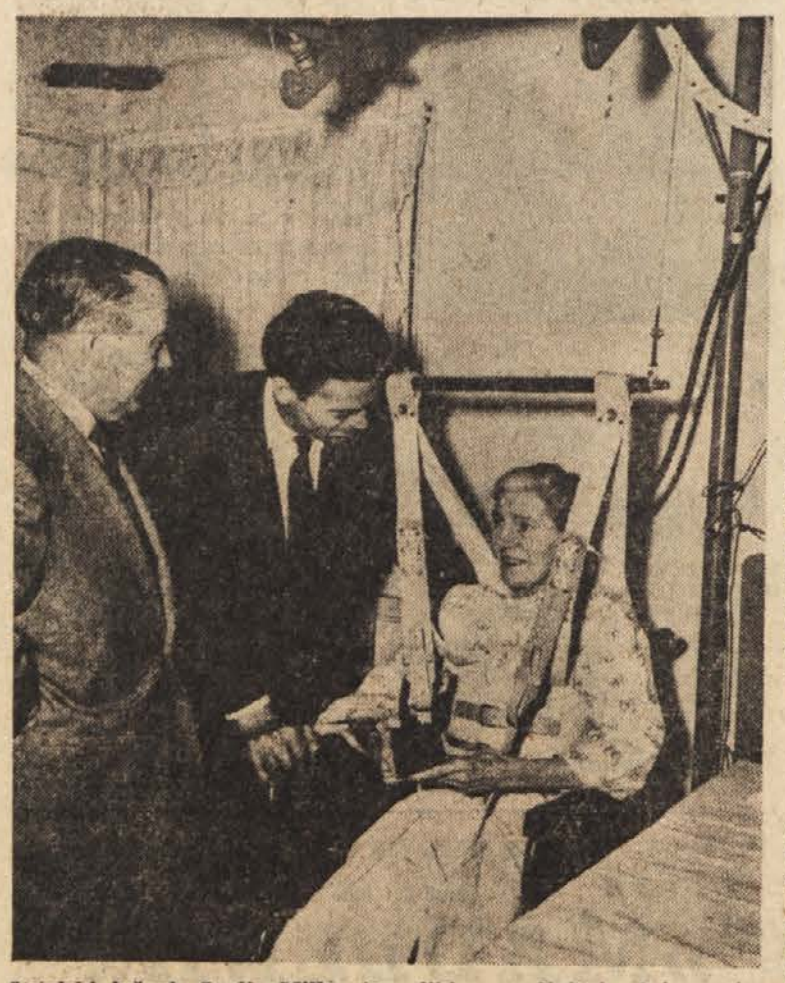

Letalski inženir Leslie Miller (na sliki v sredini) iz Arizone je izdelal ob finančni pomoči Roberta Robertsa prvo »avtomatično strežnico«, aparaturo, s katero si lahko hromi bolnik pomaga s postelje na voziček in se pelje po sobi do okna. Okvir naprave, ki jo žene majhen električni motor, vidite v desnem kotu slike, bolnica (Robertsova sestra) pa ima v rokah kontrolno ploščico z gumbi. Baje se bo kmalu začela serijska proizvodnja, naprava pa bo stala tisoč dolarjev

LANSKI ZNANSTVENI DOSEŽKI

UMETNA SATELITA IN ATOMSKE CENTRALE — RAK SE NI PREMAGAN

Leto 1957 je minilo v znamenju velikega napredka znanosti po vsem svetu. Izstrelitev obeh sovjetskih satelitov je morda največji dokaz za to, saj sta ta umetna zemeljska spremljevalca nemara končno le odprla pot v vesolje, o čemer sanja človeški rod že tisoče let. Izstrelitev sputnikov označujejo kot zgodovinski datum, ki bi ga lahko primerjali z iznajdbo tiskarstva, s praktično uporabo pare za pogon vozil in z izumi naprav za miroljubno izkoriščanje atomske energije. Spričo obeh sputnikov govorijo o tem, da bo človek nemara že v bližnji prihodnosti poletel v vesolje ali pa vsaj na Mesec.

Ta prvi »korak v vesolje« je človeku uspel v okviru mednarodnega geofizikalnega leta, največjega znanstveno zasnovanega dela, kar jih je bilo doslej v svetovnem merilu. Umetne satelite so izstrelili — ali skušali izstreliti — predvsem zato, da bi proučili kozmične žarke in zemeljsko zaobljenost. Astronavtika, nova znanost, ki se poraja, dolguje mnogo atomski energiji, ki jo bo človeštvo po napovedih znanstvenikov praktično izkoriščalo najkasneje čez petnajst let.

Na tem področju so dosegli v minulem letu pomembne uspehe. Tako so na primer zgradili v Sovjetski zvezi največji pospeševalnik z močjo 50 milijard elektrovoltov, v ZDA je začela obratovati prva atomska centrala, ki naj bi dajala električno energijo industriji in zasebnim potrošnikom, v francoskem Marcoulu so izročili namenu novo atomsko baterijo, po vsem videzu pa so največ dosegli Angleži. Po njihovih poročilih je teoretikom Harwella, znanega britanskega atomskega centra, uspelo upostaviti kontrolo nad termonuklearno energijo. Če je zares upostavljeno nadzorstvo nad fuzijo atomov težkega vodika, bo dobil človeški rod velikanske energetske vire, tako rekoč sončno in zvezdno energijo.

V zgodovino čiste znanosti bosta prišla mlada kitajska fizika, ki živita v ZDA in sta dobila Nobelovo nagrado, ker sta dokazala, da tako imenovano »načelo paritete« v določenih okoliščinah ni naravni zakon, torej nekaj, čemur bi se pokoravalo vse v naravi.

Čeprav medicina v minulem letu ni dosegla kakega izrednega uspeha, je vendar zaznamovala vrsto zmag, ki bodo v celoti prispevale k blažitvi številnih bolezni. Na področju raka so uspehi še vedno delni, saj strokovnjaki za sedaj še ne vidijo možnosti za sistematično zdravljenje te bolezni. Kirurgija in radioterapija postajata čedalje učinkovitejši, vendar osnove problema še niso rešene. Zlasti nedavno odkritje dr. Salka pomeni korak naprej, vendar njegovega uspeha [illegible] mogoče smatrati za specifično [illegible]vilo proti raku, ker to cepivo poškoduje tudi normalne celice in tkivo. Po drugi strani pa kaže, da je zagotovilo Salkovo cepivo proti otroški paralizi človeštvu učinkovito zaščito pred to hudo boleznijo. Zaradi napredka na področju higiene in učinkovitosti antibiotikov tako imenovana azijska gripa lani ni imela tako hudih posledic kot španska gripa, za katero je v letih 1918—1920 umrlo po vsem svetu 50 milijonov ljudi.

Plače ameriških znanstvenikov

Po sovjetskem uspehu z umetnim satelitom ameriški tisk na veliko piše o položaju ameriških znanstvenikov in o njihovih delovnih pogojih. Nedavno je sprejela državna komisija sklep, da bodo znanstveniki v državni službi prejemali 135 do 1080 dolarjev letno več kot doslej. Ta odlok bo zajel 40.000 inženirjev v državni službi. Upajo, da bo tako prišlo pod državno upravo precej strokovnjakov, ki so bili doslej pri zasebnih družbah. Skupno se bodo plače zvišale za 25 milijonov dolarjev letno.

Model vlaka z eno tračnico — švedski konstruktor mu je dal ime »Alweg« —, ki vozi v okolici zahodnonemškega Kölna, zmore do 80 km na uro. Najprej so seve delali poskuse z miniaturnimi modeli, ki so se baje dobro obnesli

Gripa v ZDA

Ameriški zdravnik dr. Burney je ugotovil, da je v prvi polovici letošnjega leta bolehala za gripo skoraj polovica ameriškega prebivalstva. V to število so všteti vsi tisti, ki so v tem obdobju morali prebiti v postelji nekaj dni zaradi prehlada dihal.

Letalo v pisarni

Malo pred vzletom proti Londonu se je potniško letalo na pariškem letališču Orly zaletelo v pisarno upravnega poslopja. Pilot je kasneje ugotovil, da so na letalu odpovedale zavore; aparat se je zabil v zid. Blizu 50 potnikov je moralo v drugo letalo.

Drobne ZANIMIVOSTI

NOVI DISNEYEVI FILMI

V prihodnjih osemnajstih mesecih bo Walt Disney dal v prodajo trinajst novih filmov. Nekaj naslovov: »Potnik iz Missourija«, »Mlada dežela«, »Stari navijač«, »Luč v gozdu«, »Arktična divjina«, »Zastava na nebu«, »Mavrica v Ozu«, (prvi Disneyev glasbeni igrani film), »Perry« (življenjepis veverice), »Uspavana lepotica« itd.

FILM O SPUTNIKU

Neki sovjetski list je napovedal, da bodo v kratkem pokazali dokumentarni film o pripravah in izstrelitvi prvega sovjetskega satelita. V posebnem delu bo film opisoval življenje psov, ki jih pripravljajo na polete v vsemirje.

NYLONSKE ŽARNICE

Neki ameriški konstruktor je izdelal novo žarnico, ki je ni mogoče razbiti, ker je iz nylona.

LESSETEGOVO OKOSTJE

Ameriški pisatelj in raziskovalec Lowell Thomas je nedavno našel v avstralski puščavi okostje raziskovalca Lessetega, ki je izginil že pred mnogimi leti.

BELGIJCI NA ANTARKTIKI

Belgijska odprava, ki naj bi sodelovala v programu mednarodnega geofizikalnega leta, je zadnje dni decembra prispela na Antarktiko z neko norveško ladjo. Takoj je začela iztovarjati material in organizirati oporišče.

ZAKON PROTI POLIGAMIJI

V Južnem Vietnamu so z zakonom prepovedali poligamijo. Zakonska določila predvidevajo tudi zaščito v takšnih zakonih rojenih otrok.

Miš V RAKETI

V Austinu (ameriška država Minnesotta) imajo »raketno družbo«, katere člani so mladinci in dijaki starosti od 14 do 17 let. Nedavno so zgradili raketo, ki je za razliko od ameriškega »uradnega« sputnika — znano je, da se je Američanom ponesrečila izstrelitev umetnega satelita — vendarle vzletela in dosegla o poročilih ameriških listov višino kakih 600 metrov.

Najvažnejša pri vsem tem pa je okoliščina, da je bila v raketi tudi miška »Mickey«. Ta miška je kar dobro prenesla naglo spremembo hitrosti in tudi pristanek, sicer ne iz vesoljskega, marveč navadnega atmosferskega prostora, vendar jo je kot amatersko raketno potnico dohitela smrt, ker se je raketa razbila pri padcu na zemljo.

Kot strokovni — da ne rečemo znanstveni — svetovalec je nastopila pri izdelavi, polnitvi in izstrelitvi rakete Duns Scotus, ki predava kemijo in fiziko na krajevni višji gimnaziji. Poldrugi meter dolgo raketo so izdelali iz starega gradiva, za katero so graditelji plačali tri dolarje in šestdeset centov. Kot pogonsko gorivo so uporabili trdo kemično zmes.

Brž ko je raketa vzletela, so se zazrli dijaki v ure in po posebnih obrazcih izračunali, da je raketa dosegla hitrost 356 km na uro. Profesorica Scotusova ni marala novinarjem izdati skrivnosti kemične sestavine pogonskega goriva za mladinsko raketo, češ da to ni nobeno odkritje, vendar bi lahko drugi mladinci brez strokovnega nadzorstva skušali ponoviti eksperiment, pri čemer bi lahko prišlo do nesreče.

Iz cirkusa Togni v Milanu je ponoči pobegnil povodni konj, ki so ga šele naslednje jutro našli v neki ulici sredi mesta, kjer so mu čuvaji kazali pot do zavetišča, prometni stražniki pa so zadrževali promet, da bi se žival ne splašila

KAJ BO Z BENETKAMI?

Nedavno so predložili beneški urbanisti načrte, po katerih bi mestno središče združili z italijansko celino, zgradili avtomobilsko cesto in zasuli slovite beneške kanale. S tem svojim predlogom pa so sprožili pravcati vihar protestov ne le v Italiji, marveč tudi v drugih deželah.

Protestom se je pridružil med drugimi znani britanski list »Daily Telegraph«, ki se vprašuje, zakaj se hoče sodobni urbanizem vmešavati v dosedanjo ureditev Benetk. Hkrati pa pisec članka najde tudi opravičilo, saj pravi, da so nameravanih sprememb krivi prav tisti, ki zdaj najglasneje protestirajo. Preveč ljudi hoče videti Benetke, mesto se mora pripraviti na izreden dotok turistov. Če jih hoče vse sprejeti, se mora tudi primerno moderniziati.

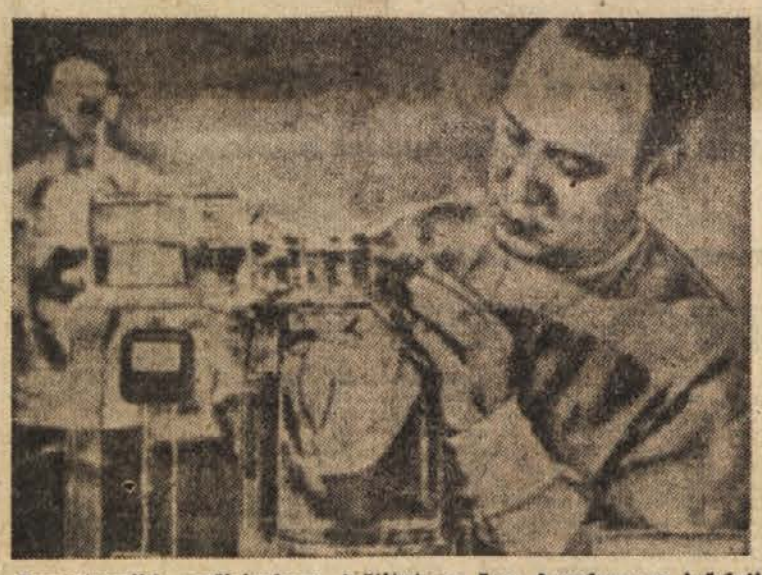

Znanstveniki medicinskega inštituta v Los Angelesu so izdelali aparat, ki je za sodobno medicinsko znanost velikega pomena. Za srčne specialiste je zelo važno, če lahko ugotovijo spremembe v notranjosti človeškega srca, kadar utripa. — Posnetek kaže človeško srce v aparatu, ki iz njega izsrka vso kri, potem pa vbrizgava vanj in spet črpa iz njega črno tekočino. Majhen, vendar zelo občutljiv fotografski aparat snema v določenih presledkih, za vsak posnetek potrebuje tisočinko sekunde, na ta način pa dobijo zdravniki vrsto posnetkov o posameznih fazah srčnega utripa in potem zanesljivo ugotovijo motnje v organih krvnega obtoka, srčne napake in podobne bolezni v tem delu človeškega organizma

Rogati zajec

Zahodnonemška televizijska postaja se je pred dnevi spotaknila ob rogovih zajca, ob čemer so imeli televizijski gledalci mnogo zabave. Takole je bilo:

Na televizijsko postajo v Kölnu je prišlo nekaj ljudi, ki so bili videti na zunaj povsem resni lovci. Pripovedovali so, da je na lovu eden izmed njih ustrelil zajca z rogovi. Ljudem od televizije se je zdelo vse skupaj sumljivo, vendar so lovci postregli s potrdilom lovskega društva in z rogatim zajcem, ki ga je eden izmed njih potegnil iz torbe.

Potem seveda ni bilo nobenega dvoma več. Televizijski snemalci so si ogledali rogatega zajca z vseh strani, rogovi so bili pravi, televizijski postaji se je torej obetala edinstvena senzacija.

Tako je tudi bilo. Napovedovalec je nekaj časa govoril o spremembah v živalskem svetu, gledalci so ga nedvomno z zanimanjem poslušali, nekdo pa se je vendarle smejal na ves glas.

Naslednji dan so ugotovili, da je bil rogati zajec domiselna sleparija. Veseli lovci so zajcu vstavili roge tako spretno, da laik tega ni mogel opaziti. Z lahkoto so to ugotovili strokovnjaki, zato je zastopnik televizijske postaje povedal s kislim obrazom, da so si lovci izmislili svojevrstno šalo.

Žična športna železnica

Na Mont Blancu med krajema Courmayeur in Chamonix so pred kratkim izročili prometu 15 km dolgo športno žičnico.

Priseljenci v Kanadi

V devetih mesecih minulega leta se je naselilo v Kanadi 244.266 ljudi, predvsem iz evropskih dežel. Novih naseljencev je bilo dvakrat več kot v istem obdobju predlanskim.

Družinska tragedija

Duševno zmedeni advokat je ustrelil ženine starše

Pred hišo na glavnem trgu v New Mexicu je ležalo ob dveh ponoči dvoje starčevskih trupel, zraven pa mrtva ženska, ki je padla z invalidskega vozička, in moški, ki je še držal samokres v roki. Tako se je končal eden najstrašnejših krvavih dogodkov, kar jih pomnijo v mestu in okolici.

Advokat Lawrence Weissdorfer, ki je v drugi svetovni vojni sodeloval v bojih pri Corregidoru in je bil potem tri leta v japonskem ujetništvu, je v navalu besnosti na domu svojega tasta nenadoma začel sejati smrt iz samokresa.

Ko se je advokat vrnil iz vojnega ujetništva, so na njem v določenih časovnih presledkih opažali znake duševne zmedenosti. Zatem so se v družini kar vrstili prepiri, advokatova žena je pred dvema letoma dosegla razvezo zakona in se vrnila k staršem. Včasih je Weissdorfer prihajal na obisk, da je videl svoja dva otroka. Tudi med temi obiski so se včasih sporekli, ker je bil advokat prepričan, da so ženini starši krivi njune ločitve.

Tisti večer je bil videti Weissdorfer povsem miren. Med razgovorom je prosil ženo, naj gre ven, češ da mora z njenimi starši govoriti o resni zadevi. Elizabeta je odšla k svojemu bratu, ki stanuje v bližini.

Kmalu potem je prišlo do tragedije. Lawrence je potegnil samokres in menda najprej ubil svojega tasta, ki mu je bilo 89 let. Iz hiše je bilo slišati vpitje na pomoč, potem pa je počil novi strel, s katerim je Weissdorfer ubil svojo 79-letno taščo. Njena sestra Katarina je gledala prizor povsem brez moči, ker je že nekaj let invalid in se lahko premika le z vozičkom. Obrnila se je proti vratom in jih odprla ter začela klicati na pomoč. Tretji strel ji je vzel glas, starka je padla z vozička, ki se je zvalil na sredo trga.

Weissdorfer je začel streljati proti ljudem, ki so se zbirali okoli hiše. Med njimi sta bila tudi neki stražnik in advokatov svak. Weissdorfer je streljal, vendar ni nikogar več zadel, kmalu potem pa je odjeknil še zadnji strel: duševno zmedeni advokat se je zgrudil, zadet v srce. Ubil ga je njegov svak.

Kaj izgubljajo Japonci?

V skladiščih tokijskega urada za najdene predmete ni več dovolj prostora za vse tisto, kar so prebivalci japonskega glavnega mesta izgubili in niso prišli vprašat, ali je kdo kaj našel in tudi oddal. Prav zato bodo morali letos prizidati še posebno krilo k trinadstropnemu poslopju, kjer je zdaj urad za najdene predmete.

Med raznimi drugimi predmeti hranijo v skladiščih tega urada 60.000 dežnikov, 38.000 listnic, 12.000 ročnih ur in skupno 110 milijonov jenov v gotovini. Prebivalci Tokia so izgubili v minulem letu tudi štiri posode s pepelom svojih prednikov. Razen teh predmetov pa hranijo v skladiščih tudi najrazličnejše perilo. Nameščenci urada za najdene predmete razumejo, da človek v naglici pozabi dežnik v vlaku, listnico v taksiju, ne morejo pa si razložiti, kako da ljudje izgubljajo tudi ročne ure.

NAROČILNICA

Podpisani .....

kraj ..... ulica ..... pošta .....

naročam »Ljudsko pravico«, »Ljubljanski dnevnik«, in prosim, da mi jo začnete z ..... redno pošiljati (neustrezno prečrtajte).

Naročnino bom nakazal po položnici, katero priložite prvi številki, oziroma jo bom plačal po inkasantu.

Datum .....

.....

podpis

Odrežite in nam pošljite

»Prosim te, da bi ga peljal na sprehod...«